

UiT Norges arktiske universitet

Juridiske fakultet

Er skjevdelingsbestemmelsen kvinnediskriminerende?

Aleksander Launy

Masteroppgave i Rettsvitenskap JUR-3902 Høst 2023

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Tema.....	1
1.2	Avgrensning og metode	1
1.3	Den videre fremstillingen.....	2
2	Bidrar skjevdelingsregelen til ulovlig diskriminering av kvinner?	4
2.1	Hva er diskriminering?.....	4
2.2	Hva er skjevdeling?	6
2.3	Statistikk.....	8
2.4	Fallgruver ved skjevdeling	9
2.4.1	Avkastning fra skjevdelingsmidler.....	9
2.4.2	Slår skjevdeling av avkastning av skjevdelingsmidler negativt ut overfor kvinner? 15	
2.4.3	Hvordan forholder man seg til skjevdelingsverdier som har økt i verdi?	18
2.4.4	Hvordan slår skjevdeling av realverdivekst ut negativt overfor kvinner?	22
3	Bidrar skjevdelingsregelen til ulovlig diskriminering av kvinner?	24
3.1	Er skjevdelingsadgangen diskriminerende overfor kvinner?	24
3.2	Er det adgang til å diskriminere?.....	25
3.2.1	Saklig formål	26
3.2.2	Nødvendighet	27
3.2.3	Forholdsmessighet.....	31
4	Avsluttende kommentarer	36
4.1	Er det behov for å endre skjevdelingsbestemmelsen?.....	36
4.2	Hvordan kan en forbedre skjevdelingsbestemmelsen?	37
4.2.1	Tysk rett.....	37
4.2.2	Skottland, New Zealand og Canada – “Family property”	38
4.2.3	Konvensjoner	39

4.3	Konklusjon	39
	Litteraturliste	40
	Lover og forarbeider.....	40
	Rettspraksis	40
	Litteratur.....	41
	Statistikk fra Statistisk sentralbyrå	41
	Internasjonale rettskilder:	42
	Utenlandske lover.....	42
	Internasjonale konvensjoner.....	42
	FNs kvinnediskrimineringskomité generelle rekommandasjoner.....	42
	FNs kvinnediskrimineringskomité konkluderende observasjoner	42
	Internasjonale avgjørelser	43
	Vedlegg	44
	Vedlegg 1	44

1 Innledning

1.1 Tema

Tiden rett etter ekteskapets inngåelse blir ofte kalt hvetebrødsdagene. Dagene kjennetegnes gjerne av at ektefellene drar på reise, og det er glede og spenning over den nye fasen i livet deres som gift. I tiden rundt en skilsmisse, kan det ofte oppstå følelser av sorg, usikkerhet og utfordringer når paret går gjennom prosessen med å avslutte ekteskapet og omfordelingen av ressurser og ansvar. Det kan være en tid med stor emosjonell belastning og tilpasning, når begge parter forsøker å navigere gjennom endringer i sine liv og forhold. Noen vil komme ut av skilsmissen godt, med et sted å bo og godt med penger til å komme seg på beina igjen. For andre derimot betyr skilsmisse en betydelig vanskeligere økonomisk situasjon og utrygghet.

En av grunnene til at noen kan oppleve å komme i en slik dårlig økonomisk situasjon kan være at majoriteten av verdiene til ektefellene er den enes skjevdelingsverdier. Det er derfor av stor interesse å se hvordan skjevdelingsretten slår ut på de kjønnsforskjellene vi har i det norske samfunnet.

1.2 Avgrensning og metode

Jeg skal i avhandlingen undersøke hvorvidt skjevdelingsbestemmelsen er kvinnediskriminerende i heterofile ekteskap. Selv om ekteskapsloven¹ er kjønnsnøytral, er det fortsatt mulig at loven kan bidra til kjønnsdiskriminering, da skjevdeling etter el. § 59 kan bidra til å bygge på de allerede eksisterende forskjellene i samfunnet. For å undersøke dette blir det nødvendig å gjøre rede for hva skjevdeling er. Her avgrenses redegjørelsen til el. § 59 første og andre ledd da det er denne delen av hjemmelen som regulerer fordelingen av de midlene ektefellene bringer inn i ekteskapet, og adgangen til å nekte skjevdeling.

Det er mange ulike verdier ektefeller bringer inn i ekteskapet, men for å gjøre avhandlingen mest mulig spisset rettes fokuset her mot boliger som skjevdelingsverdier. Årsaken til dette er at boliger som regel er den største kapitalplasseringen norske ektefeller gjør, og i noen parforhold er fellesbolig kanskje den eneste større formuesgjenstanden de har.

¹ Lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap (el.)

Videre er ikke arv og gave som skjevdelingsmidler berørt i denne avhandlingen, da det er tvilsomt hvorvidt det er mulig å finne statistikk som viser at det er forskjeller på hvor mye kvinner og menn får av arv og gaver. Derfor er ikke dette særlig relevant til problemstillingen.

Spørsmålet om skjevdelingsbestemmelsen er kvinnediskriminerende er et spørsmål som i nokså beskjeden grad er behandlet. Jeg har ikke funnet rettspraksis som konkret tar stilling til spørsmålet, og rettspraksis gir derfor lite bidrag til spørsmålene avhandlingen reiser. Det finnes heller ikke praksis fra diskrimineringsnemnda. Ettersom det ikke er adgang for nemnda å komme med uttalelser om forholdet mellom diskrimineringslovgivning og annen lovgivning.² På denne bakgrunn vil derfor drøftelsene i stor grad være basert på juridisk teori og uttalelser i forarbeidene.

Det er brukt rikelig med eksempler i avhandlingen. Bakgrunnen for dette er å kunne enklere putte i perspektiv hvordan anvendelsen av skjevdelingsbestemmelsen får ulike konsekvenser for den økonomiske situasjonen til ektefellene. Det er også anvendt mye statistikk, dette har vært nødvendig for å bidra til å skape et bedre bilde av hvilke økonomiske forskjeller det er mellom kjønnene, og hvordan ektefeller innretter seg økonomisk i et ekteskap. Ved å gjøre dette er det enklere å se hvorfor skjevdelingsbestemmelsen kan slå ut på de økonomiske forskjellene det er mellom menn og kvinner som gifter seg.

For å undersøke problemstillingen vil oppgaven være en rettsdogmatisk fremstilling av gjeldende rett rundt skjevdelingsbestemmelsen. I kapittel 4 trekkes det frem ulike internasjonale rettskilder. Dette vil ikke være en komparativ analyse, men det vil benyttes som inspirasjon til hvordan skjevdelingsreglene kan utformes og praktiseres. Her vil det anvendes teoretikers tolkning og fremstilling av rettsreglene. Dette valget begrunnes i at deres tolking og fremstilling vil være mer nyansert. Samtidig er det naturlig å anta at deres tolkning er fagfellevurdert og dermed mer sannsynlig at er en riktig tolkning enn hvis jeg selv skulle forsøkt å gjøre rede for rettsregler fra et rettssystem jeg ikke har kjennskap til.

1.3 Den videre fremstillingen

I kapittel 2 vil jeg redegjøre for hva diskriminering er, og hvilke menneskerettslige forpliktelser Norge har som følge av de konvensjonene vi har bundet oss til. Deretter vil jeg

² Prop.80 L (2016-2017) s. 78

redegjøre for hva skjevdeling er, her med de avgrensningene som er lagt frem ovenfor. Her vil jeg også ta for meg hvilke økonomiske kjønnsforskjeller som eksisterer i Norge. Her vil jeg benytte nøkkeltall fra SSB og statistikk fra Kathrine Fredwalls kvantitative undersøkelse fra 2016 kalt Leve-dele2016, som ble publisert i avhandlingen og boken hennes Familierettens korreksjonsmekanismer. Fra denne er det en god del relevant statistikk om hvordan nordmenn innretter seg økonomisk i ekteskap som jeg vil løfte frem. Deretter skal jeg se på hvordan adgangen til å skjevdele ulike verdier har endret seg med nyere rettsavklaringer, og videre vurdere og problematisere denne utviklingen i lys av kjønnsforskjellene mellom kvinner og menn i samfunnet.

I kapittel 3 ses de funnene som er gjort, opp mot diskrimineringsvernet vi har i norsk lovgivning. Deretter kan man vurdere om både skjevdelingsregelen i seg selv er diskriminerende, og videre om praktiseringen av den i lys av rettsutviklingen er diskriminerende.

I kapittel 4 diskuteres nødvendigheten av å endre skjevdelingsbestemmelsen, og om en kan hente inspirasjon fra andre lands rett, som kanskje bidrar til en mer likestilt deling. Her blir det også rom for avsluttende kommentarer.

2 Bidrar skjevdelingsregelen til ulovlig diskriminering av kvinner?

2.1 Hva er diskriminering?

Vi har et grunnlovsfestet diskrimineringsvern i Grunnloven³ § 98 som sikrer likhet for loven for alle borgere i Norge, samt at borgerne skal være vernet mot usaklig eller uforholdsmessig forskjellsbehandling. Videre er det i likestillings- og diskrimineringsloven⁴ satt opp ytterligere rammer for å beskytte borgerne mot diskriminering. Via menneskerettsloven⁵ § 2 nr. 5 har vi bundet oss til kvinnediskrimineringskonvensjonen (KDK).⁶ Gjennom mrl. § 3 er konvensjonen gitt forrang overfor annen lov ved motstrid. Videre følger det av Grl. § 92 at «[s]tatens myndigheter skal respektere og sikre menneskerettighetene slik de er nedfelt i denne grunnlov og i for Norge bindende traktater om menneskerettigheter». Med det følger det en plikt «[...] til domstolene og andre myndigheter om å håndheve menneskerettighetene på det nivå de er gjennomført i norsk rett».⁷

I ldl. § 6 første ledd første punktum oppstilles det et forbud mot diskriminering på bakgrunn av kjønn. I bestemmelsens fjerde ledd fremgår det at «[m]ed diskriminering menes direkte eller indirekte forskjellsbehandling etter §§ 7 og 8 som ikke er lovlig etter §§ 9, 10 eller 11». I relasjon til avhandlingens problemstilling om hvorvidt skjevdelingsretten er diskriminerende overfor kvinner blir det mest aktuelle å se på indirekte diskriminering, jf. ldl. § 8.

«Med indirekte forskjellsbehandling menes enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnlattelse som vil stille personer dårligere enn andre, på grunn av forhold som nevnt i § 6 første ledd.»

Bestemmelsen retter seg blant annet mot nøytrale bestemmelser. Det vil si bestemmelser som ikke har en hensikt å rette seg mot en spesiell gruppe. Ekteskapsloven er kjønnsnøytral og er

³ Kongeriket Norges Grunnlov av 17. mai 1814 (GrL.)

⁴ Lov 16. juni 2017 nr. 51 om likestilling og forbud mot diskriminering (ldl.)

⁵ Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (mrl.)

⁶ Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, New York USA, 18 December 1979 (entered into force 3. September 1981) (Kvinnediskrimineringskonvensjonen)

⁷ HR-2016-2554-P avsnitt 70

en slik nøytral bestemmelse som ldl. § 8 kan gjelde for. Diskriminering skjer når en slik nøytral bestemmelse «[...] vil stille personer dårligere enn andre, på grunn av forhold som nevnt i § 6 første ledd». Kjønn er en av forholdene nevnt i ldl. § 6 første ledd.

Hva er det som konstaterer at en person er dårligere stilt enn andre? Ser en til forarbeidene til likestillings- og diskrimineringsloven må forskjellsbehandlingen føre til en skade eller ulempe for den som blir utsatt for forskjellsbehandlingen. Tap av fordeler, økonomisk tap eller tap av muligheter er typiske eksempler. Samtidig må dette sammenlignes med personer som ikke blir utsatt for forskjellsbehandlingen. For å kunne konstatere hvorvidt skjevdelingsretten indirekte diskriminerer må det vurderes hvorvidt kvinner kommer i en dårligere økonomisk situasjon etter endt ekteskap oftere enn menn.⁸

Kvinner gis ett ytterligere vern mot økonomisk diskriminering etter ekteskap som følge av KDK artikkel 16 punkt 1. Etter bokstav c i bestemmelsen skal konvensjonsstaten sikre likestilling mellom menn og kvinner, og især sikre de samme rettigheter og det samme ansvar i ekteskapet og ved ekteskapsløsning.

FNs kvinnekomité, med hjemmel i KDK art. 17, har i deres siste rapporter påpekt at norsk ekteskapslovgivning ikke tilstrekkelig tar hensyn til kjønnsbaserte økonomiske forskjeller ved det økonomiske oppgjøret etter endt ekteskap.⁹ Det påpekes spesielt at forskjellene som følger av den tradisjonelle kjønnsbaserte ansvarsfordelingen i hjemmet leder til at kvinner blir mer utsatt etter endt ekteskap, idet de ikke opparbeider den samme humankapital som menn. Dette som en følge av at de tar en større rolle i hjemmet. Mennene har derimot en tendens til å ha et større fokus på karriere underveis i ekteskapet, og dermed opparbeider de seg en større humankapital. Dette vil være økonomisk fordelaktig ved en eventuell skilsmisse.

For å kunne konstatere hvorvidt skjevdelingsretten er diskriminerende overfor kvinner må det vurderes om kvinner som en gruppe, på generell basis, blir dårligere stilt ved endt ekteskap som følge av skjevdelingsretten. Dersom de opplever å ha dårligere økonomi eller reduserte muligheter etter endt ekteskap, kan dette tale for at retten til skjevdeling indirekte diskriminerer kvinner.

⁸ Prop. 81 L (2016-2017) Lov om likestilling og forbud mot diskriminering s. 101

⁹ CEDAW/C/NOR/CO/8 (2012) avsnitt 37, CEDAW/C/NOR/CO/9 (2017) avsnitt 49 (a)

2.2 Hva er skjevdeling?

Utgangspunktet i norsk familierett er felleseie, hvor ektefellenes samlede formue deles likt ved skilsmisse jf. el. § 58 første ledd første punktum. Dette betyr at det ektefellene opparbeider seg av formue i løpet av ekteskapet, deles likt uavhengig av hvem som har bidratt mest til formuens størrelse. Skjevdeling etter el. § 59 er ett unntak fra denne likedelingen. Etter el. § 59 første ledd kan ektefellene holde verdier de eide før ekteskapsinngåelsen utenfor delingen, samt holde verdier de erverver ved arv eller gave fra andre enn ektefellen etter ekteskapsinngåelsen.

For at verdien skal kunne holdes utenfor delingen må det være «formue som klart kan føres tilbake til midler som en ektefelle hadde da ekteskapet ble inngått». Det er et krav om at verdiene er i behold, og at det er en forbindelse mellom formuesobjektet man har ved ekteskapets opphør og den verdien man krever skjevdelt. Dette kan eksemplifiseres med ektefellene Peder og Marte:

Peder har med seg 200.000 kroner inn i ekteskapet. Pengene står på bankkonto.

Dersom pengene blir brukt på ferie og annet vanlig forbruk, er det lett å se at disse ikke er i behold. Har Peder derimot en bolig til en verdi av en million ved ekteskapsinngåelsen, og boligen fortsatt er i behold, kan Peder i utgangspunktet kreve verdien av boligen skjevdelt. Det er adgang til at verdiene skifter form, ved at man for eksempel selger boligen og kjøper en ny bolig for salgssummen.

Skjevdelingshjemmelen er en ren formuerettslig hjemmel, og tar ikke for seg hvem som råder over formuesobjektet etter endt ekteskap.¹⁰ Det følger av første ledd «verdien av formue [...] kan kreves holdt utenfor delingen». Har Peder med seg den samme boligen inn i ekteskapet, men den er nå belånt med 500.000 kroner når han går inn i ekteskapet er det kun halvparten av boligens verdi som han kan kreve holdt utenfor delingen. Det samme gjelder dersom man for eksempel arver en hytte med gjeld. Det er kun nettoverdien man kan kreve skjevdelt.

Det er videre begrensninger i retten til å skjevdele. Den første er som nevnt at en må kunne vise til at verdien fortsatt er i behold. Den andre begrensningen følger av el. § 59 andre ledd. Her kan retten til å skjevdele helt eller delvis falle bort dersom skjevdelingen leder til et

¹⁰ NOU 1987:30 Innstilling til ny ekteskapslov del II s. 130

«åpenbart urimelig resultat». Hvorvidt det foreligger et slikt resultat, skal vurderes ut fra ekteskapets varighet og ektefellenes innsatts for familien. Ordlyden «åpenbart urimelig» tilsier at det skal mye til for at retten til å skjevdele faller bort. Dette følger også av rettspraksis hvor Høyesterett har uttalt i Rt. 2002 s. 1596 A på side 1602 at «annet ledd er en snever unntaksregel». Forarbeidene til loven påpeker også at dette er en snever unntaksregel og at «[r]egelen vil etter omstendighetene kunne komme til anvendelse dersom ekteskapet var langvarig og den annen ektefelles innsatts har hatt vesentlig betydning for at midlene fortsatt er i behold».¹¹

Det første som må vurderes er hvorvidt resultatet er åpenbart urimelig. Her vil den økonomiske situasjonen etter ekteskapet til den ektefellen som påberoper seg unntaket, være det naturlige utgangspunktet for urimelighetsvurderingen. Dette må ses i lys av hvordan resultatet hadde vært ved likedeling. Har for eksempel Marte og Peder bodd i boligen Peder hadde med seg inn i ekteskapet, gjennom hele ekteskapsperioden på 20 år, samtidig som det de har tjent under ekteskapet har blitt brukt til forbruk, er det lite verdier igjen til deling ved opphøret. Hvis Peder da krever boligens verdi skjevdelet kan Marte sitte igjen med særdeles lite etter ekteskapet. En slik deling kan være å anse som åpenbart urimelig, da forskjellene vil være markant store.

Etter andre ledd skal det særlig legges vekt på «ekteskapets varighet og ektefellenes innsatts for familien». I forarbeidene til loven ble det uttrykt at en ikke skulle kunne «skille seg til penger».¹² Hensikten var å fjerne en form for økonomisk utnyttelse gjennom ekteskap. Bestemmelsen skulle fungere som en mekanisme for å sikre at personer som brakte betydelige økonomiske ressurser inn i korte ekteskap ikke var forpliktet til å dele disse ressursene ved en eventuell skilsmisse. Muligheten til å helt eller delvis fravike skjevdelingsretten er en ventil for å sikre den mindre bemidlede ektefellen ved et langvarig ekteskap.

Det er få konkrete eksempler i rettspraksis og forarbeider på hva som er et langvarig ekteskap. I forarbeidene er det nevnt at ekteskap som har vart fra fem til seks år er korte.¹³ I Rt. 2014 s. 1248 ble heller ikke en varighet på elleve år tillagt særlig vekt av Høyesterett.¹⁴ Fredwall har

¹¹ NOU 1987:30 Innstilling til ny ekteskapslov del II s. 130

¹² NOU 1987:30 Innstilling til ny ekteskapslov del II s. 79

¹³ NOU 1987:30 Innstilling til ny ekteskapslov del II s. 78

¹⁴ Rt. 2014 s. 1248 avsnitt 61

basert på underrettspraksis vurdert at ekteskap som er 15 år eller lengre tilsvarer en adekvat lengde som vil veie i favør ved anvendelsen av andre ledd.¹⁵

Ekteskapets lengde er ikke alene avgjørende for hvorvidt kravet om skjevdeling kan nå frem. Ektefellenes innsats for familien skal også vektlegges. Dette vil være grad av omsorg for felles barn, husarbeid og annet ulønnet arbeid i hjemmet. I ekteskap med barn har ofte en av ektefellene tatt et større ansvar for hjemmearbeidet. Med dette har den ektefellen fått en redusert humankapital, som vil bidra til at vedkommende vil stå svakere stilt etter endt ekteskap. Den andre ektefellen derimot vil ha større frihet til å fokusere på sin karriere. Dersom ektefellen som fokuserer på karrieren også har skjevdelingsverdier de ønsker å holde utenfor delingen, kan den hjemmeværende ektefellen bli sittende igjen med få verdier etter delingen. Samtidig har den mer hjemmeværende ektefellen opparbeidet seg mindre humankapital underveis i ekteskapet, som resulterer i lavere lønn og karrieremuligheter, ettersom de har opparbeidet seg mindre ansenitet og erfaring på arbeidsmarkedet. Dette på bekostning av at de har muliggjort den andre ektefellens opparbeidelse av humankapital. Dette er momenter som må vurderes ved anvendelsen av andre ledd.

2.3 Statistikk

Kathrine Fredwall gjorde i 2016 en kvantitativ undersøkelse for å forske på hvordan nordmenn lever i parforhold. Undersøkelsen ble kalt Leve-dele2016 og ble publisert i avhandlingen og boken Familierettens korreksjonsmekanismer. Fra denne er det en god del viktig statistikk om hvordan nordmenn innretter seg økonomisk i ekteskap som jeg vil løfte frem. Jeg vil også ta for meg noen nøkkeltall fra SSB.

Mellom menn og kvinner er det fortsatt lønnsforskjeller i dag. I 2022 tjente kvinner gjennomsnittlig 87,6 % av hva menn tjente.¹⁶ Bakgrunnen for lønnsforskjellene er ikke av betydning i relasjon til skjevdeling, idet formålet med avhandlingen er å se hvordan skjevdelingsregelen slår ut på de forskjellene som allerede er i samfunnet. Det vil uansett være nyttig å se på forskjellene i inntekt og formue mellom menn og kvinner når en skal undersøke om skjevdelingsregelen diskriminerer kvinner.

¹⁵ Fredwall (2020) s. 308

¹⁶ Fløtre, Tuv (2023) - SSB

På spørsmål om man hadde bolig eller annen formue til en verdi over 100.000 før de giftet seg svarte 52 % av menn ja, mens av kvinnene svarte bare 44 % ja.¹⁷ Vi ser dermed at menn oftere bringer inn skjevdelingsmidler inn i ekteskapet enn kvinner. I de tilfellene hvor en ektefelle eide bolig før ekteskapsinngåelsen var det kun 29 % av ektefellene som investerte sammen.¹⁸ Dette tilsier at i majoriteten av de ekteskapene hvor ektefellene bor i den enes skjevdelingsbolig er det liten motivasjon til å investere sammen og bygge opp felles formue.

Ved varigheten på ekteskap før samlivsbrudd var flertallet av de ekteskapene som endte under 15 år. Det var 54 % som skilte seg etter 0 til 14 år¹⁹. Det betyr at majoriteten av ekteskap som ender i skilsmisse er å regnes som kortvarige i vurderingen etter el. § 59 andre ledd.

Menn er i snitt cirka tre år eldre enn kvinnen de gifter seg med. Gjennomsnittlig alder på heterofile menn som gifter seg er 39,6 år mens den er 36,9 år hos heterofile kvinner.²⁰ Dette er av verdi å poengtere da en høyere alder som regel også betyr at en har opparbeidet en større formue. Tall fra 2021 viser at kvinner i alderen 36 år har en median bruttoformue på 1.711.344 kroner, mens mennene på 39 år har 2.074.583 kroner i median bruttoformue.²¹ I samme artikkel påpekes det at gapet kan forklares med at menn har fire ganger så stor gjeld som kvinner. Dette innebærer mennene kommer inn i ekteskapet med relativt større verdier enn hva kvinnene gjør, men at disse er mer belånt enn formuesgodene kvinnene har med inn i ekteskapet.

2.4 Fallgruver ved skjevdeling

2.4.1 Avkastning fra skjevdelingsmidler

Ordlyden til el. § 59 er taus på hvorvidt avkastningen fra skjevdelingsmidler kan skjevdeles. Det er heller ikke noe i forarbeidene til loven som angir om avkastningen er å regnes som skjevdelingsmidler. Høyesterett kom imidlertid med en oppklaring i 2015.²² Saken omhandlet en leilighet som mannen brakte inn i ekteskapet. Leiligheten ble leid ut og inntektene ble

¹⁷ Fredwall (2020) s. 556 Q 25.

¹⁸ Fredwall (2020) s. 251

¹⁹ Fredwall (2020) s. 231 figur 17.

²⁰ Statistisk sentralbyrå, «Ekteskap og skilsmisser» tabell 5.

²¹ Epland (2021) - SSB

²² Rt. 2015 s. 710 A

brukt til å nedbetale pantegjelden på leiligheten. Videre ble leiligheten solgt, og salgssummen ble satt på en investeringskonto. Det ble gjort over 3000 aksjetransaksjoner. Dette ledet til at identiteten på skjevdelsingsmidlene forsvant, og skjevdelsingskravet gikk tapt.

Høyesterett uttalte dog ved spørsmålet om avkastning av skjevdelsingsmidler og hvorvidt disse kunne skjevdeles følgende:

«At også avkastning på skjevdelsingsmidler kan være gjenstand for skjevdeling er forenlig med lovens ordlyd, selv om det ikke sies uttrykkelig. Forarbeidene omtaler ikke avkastning, men det legges likevel til grunn der at verdiøkning på skjevdelsingsmidler som skyldes alminnelig prisstigning kan kreves skjevdelt.»²³

De viser selv til at det ikke nevnes i forarbeidene hvorvidt avkastning av skjevdelsingsmidler kan være gjenstand skjevdeling. Høyesterett baserer seg derfor på tidligere uttalelser i Rt. 2008 s. 769, og det de mente var «[d]en alminnelige oppfatning i juridisk teori».²⁴ Teorien de viste til var én artikkel og to bøker.

Det er dermed etter gjeldende rett adgang til å skjevdele avkastning fra skjevdelsingsmidler. Det kan dog være grunnlag for å kritisere Høyesteretts rettskildebruk. Teorien de viser til er dels unyansert, og det var på dette tidspunktet andre teoretikere som hadde redegjort for spørsmålet i større grad. Artikkelen til Holmøy og bøkene som Høyesterett viser til, drøfter ikke spørsmålet om avkastning utdypende, men legger det enkelt til grunn basert på el. § 49 andre punktum, og at «avkastning «kan føres tilbake til» slik formue som nevnt i første ledd».²⁵ Bestemmelsen som det vises til omhandler avkastning av særeiemidler. Etter el. § 49 andre punktum er avkastning av særeiemidler også særeie. Det problematiske med å sammenligne særeie og skjevdeling, er at særeie er et resultat av en avtale om at noe skal være unntatt fra delingen, jf. el. § 42. Altså at ektefellene sammen har avtalt at disse verdiene skal holdes utenfor delingen.

Grunnen til at jeg er stiller meg kritisk til Høyesterett er for det første at teorien de viser til ikke er særlig nyansert. Teoretikerne utdyper ikke i særlig stor grad i disse tekstene hvorfor

²³ Rt. 2015 s. 710 A avsnitt 40

²⁴ Rt. 2015 s. 710 A avsnitt 40

²⁵ Holmøy og Lødrup (2001) s. 394

det bør være adgang til å skjevdele avkastning av skjevdelingsmidler, selv når dette er et prinsipielt spørsmål. På den andre siden har Thomas Eeg før 2015, ved flere anledninger tatt opp problemstillingen, og drøftet om det bør være adgang til å skjevdele avkastning av skjevdelingsmidler.²⁶ Han mener det kan være grunnlag for å skjevdele avkastning av skjevdelingsmidler på bakgrunn av ordlyden i el. § 59 første ledd, da avkastningen klart kan føres tilbake til de skjevdelingsmidlene som ble brakt inn. Det medfører altså at skjevdelingsmidlene er en nødvendig forutsetning for at det foreligger avkastning. Der Eeg sitt syn skiller seg er ved vurderingen om el. § 49 andre punktum også skal få anvendelse ved skjevdelingsmidler.

«At avkastning av særeie er unntatt fra deling, er dessuten en deklarasjonsregel, som ble foreslått under tvil, og som innebar en endring i rettstilstanden. Fravikeligheten innebærer at det vil bero på en tolking og/eller utfylling av ektepakt, testament eller gaveløfte om avkastningen skal unntas i det konkrete tilfellet. For avkastning av skjevdelingsmidler har vi ikke en tilsvarende særskilt regel.»²⁷

Det fremheves her at en særeieordning innebærer en avtale mellom de to ektefellene, hvor de har adgang til å fravike el. § 49 andre punktum. Grunnen til at en inntok en regel om avkastning av særeiemidler var basert på at dette som regel også var partenes intensjoner.²⁸ Ved skjevdeling foreligger det ingen avtale til å trekke konklusjoner om partenes intensjoner. Ved å anvende el. § 49 andre punktum også ved avkastning fra skjevdelingsmidler tillegges ektefeller uten ektepakter en spekulativ intensjon som det ikke er mulig å bevise om de var klar over. Når el. § 49 andre punktum er deklarasjonsregel overfor ektefeller som skriver ektepakt, er det underlig at en skal gi ektefeller som ikke har ektepakt en dårligere sikkerhet enn hva de hadde hatt om de skrev en ektepakt. Det er ved oppgjøret avtalefrihet, jf. el. § 65 første ledd, slik at ektefellene kan bestemme at avkastningen skal være en del av felleseiet, men det er en stor sannsynlighet for at de færreste ønsker å gi fra seg mer enn hva de trenger til personen de skiller seg fra. Oppsparing av avkastning er oftest en bevisst handling. Vil det ikke dermed være mer naturlig at disse ektefellene, som er bevisst på at de ønsker å beskytte avkastningen

²⁶ Eeg (2006) s. 353-357 og Eeg Jussens Venner 4. utgave (2008) s. 242-245

²⁷ Eeg (2008) s. 243

²⁸ NOU 1987:30 Innstilling til ny ekteskapslov del II s. 119

sin, må skrive en ektepakt? Denne prosessen vil også bevisstgjøre den andre ektefellen om at det som blir oppspart skal holdes utenfor delingen.

Et argument Eeg fremhever imot adgangen til å skjevdele avkastningen er at «[...] den alminnelige familierettslige grunnsetning om at fellesskapsatferd bør belønnes [...]».²⁹ Altså at en adgang til å skjevdele avkastning motiverer til egoistisk atferd. Dette ettersom oppsparing av avkastning er avhengig av at felleseiemidler anvendes til forbruk og de alminnelige utgifter som dekkes av underholdsplikten etter el. § 38 første ledd. Når forutsetningen for at noe spares, er at noe annet forbrukes, tappes også mulighetene til å gjøre felles investeringer fra ekteskapets felleseiemidler. Det kan også motivere den mer formuende ektefelle til mer ekstravagant forbruk med felleseiemidler, da de gjør en oppsparing på siden av ekteskapet. De hensynene som ligger bak både underholdningsplikten og utgangspunktet om likedeling i el. §§ 38 og 58 taler også for at avkastning ikke burde kunne skjevdeles.

Et annet punkt som Høyesterett i Rt. 2015 s. 710 ikke tilstrekkelig vurderer, er hvorvidt avkastning er midler som kan føres tilbake til det en ektefelle hadde før «ekteskapet ble inngått», jf. el. § 59 første ledd. Høyesterett viser i avsnitt 40 til Rt. 2008 s. 769, hvor et arvet beløp ble brukt av hustruen til å nedbetale gjeld i bolig. Her fikk hun ikke verdistigningen av beløpet, men hun fikk beløpet hun hadde brukt til nedbetalingen skjevdelet, justert for inflasjon. Grunnen for dette var at siden hun ikke fikk skjevdele beløpet i tråd med boligens verdistigning, så skulle ikke beløpet hun fikk skjevdele tape seg i verdi i forhold til alminnelig prisstigning. Ved å la henne skjevdele beløpet justert for inflasjon, fikk hun holde utenfor skiftet det som i realiteten var det samme beløpet som hun hadde brukt til å nedbetale gjelden i boligen.

I Rt. 2008 s. 769 var det ikke noe preg av aktiv avkastning slik som utleieinntekter vil være. Indeksregulering sikrer kun at verdiene ikke taper sin verdi på grunn av alminnelig prisstigning. Å indeksregulere beløpet er i realiteten å likestille penger investert i objekter, med rentegivende penger i bank, og å gi disse midlene den samme tryggheten.

Problemet som oppstår med å sammenligne avkastning i form av renter med leieinntekter, er at renter ikke skaper verdier på lik linje som for eksempel utleie. Renten sikrer at de pengene du har satt på konto ikke skal tape sin verdi. Det å sette penger på en sparekonto er ikke en

²⁹ Eeg (2008) s. 243

investering i alminnelig forstand. Ettersom rentene blir utbetalt, så er denne utbetalingen i en forstand å anse som avkastning, men å sammenligne renter med mer aktiv avkastning i form av for eksempel leieinntekter og aksjeutbytte er til en viss grad unyansert.

Det er grunnlag for å inflasjonsjustere de midlene en ektefelle hadde med inn i ekteskapet, ettersom det inflasjonsjusterte beløpet i realiteten er det samme beløpet som de brakte med inn i ekteskapet. Avkastning i form av for eksempel leieinntekter skiller seg derimot fra dette, da inntektene kommer i tillegg til at objektets verdi justeres automatisk av boligmarkedets svingninger. At Høyesterett ikke drøfter denne forskjellen er forunderlig. Denne avkastningen kan leve sitt eget liv ved siden av skjevdelingsobjektet uten at det opprinnelige skjevdelingsobjektet taper sin verdi. Dette, i motsetning til renter som er et utgangspunkt for at fri kapital en bringer inn i ekteskapet ikke skal tape sin verdi i løpet av ekteskapet.

Det at «reell avkastning» som leieinntekter og annen fortjeneste fra et skjevdelingsobjekt lever sitt eget liv fritt fra skjevdelingsobjektet taler også for at det ikke burde være grunnlag for å kreve dette skjevdelt. Slik avkastning er en fortjeneste som blir opptjent underveis i ekteskapet. Det kan heller ikke sies at midlene har sin opprinnelse fra «da ekteskapet ble inngått». Hvis en ser dette i sammenheng med Norges forpliktelser til å følge de menneskerettslige konvensjonene vi er bundet av, og komitéens uttalelser til KDK art. 16, hvor komiteen uttaler at «[s]tates parties are obligated to provide, upon divorce and/or separation, for equality between the parties in the division of all property accumulated during the marriage».³⁰

Det som er aktuelt å fremheve her er «all property accumulated during the marriage». Komiteen fremhever at alt av det som blir akkumulert av verdier i løpet av ekteskapet skal deles likt. Det tas ikke stilling i komitéens uttalelser om hvordan verdiene akkumuleres, og det kan legges til grunn at komiteen sikter til all akkumulasjon av verdier i løpet av ekteskapet. Hvis det er alle verdier som akkumuleres som komiteen sikter til så er det klart at skjevdeling av avkastning vil være et brudd på konvensjonsforpliktelsene til Norge.

Det kan argumenteres for at avkastning av skjevdelingsmidler ikke er verdier som akkumuleres underveis i ekteskapet, da det ikke er ektefellefellesskapet som genererer verdiene. Med en slik tolking vil likedeling av avkastningen etter el. § 58 første ledd første

³⁰ CEDAW/C/GC/29 (2013) avsnitt 46

punktum være tilstrekkelig for å konstatere at Norge tilfredsstiller kravene etter KDK art. 16 punkt 1 bokstav c. At Høyesterett ikke vurderte dette, bidrar ytterligere til at det er grunnlag for å stille seg kritisk til rettskildebruken deres i Rt. 2015 s. 710.

Det er verdt å nevne at motparten i Rt. 2015 s. 710 aksepterte at avkastningen fra leieinntektene var skjevdelingsberettiget, og at de heller prosederte på at identiteten til skjevdelingsmidlene var tapt som følge av at de var sammenblandet med likedelingsmidler på motpartens lønnskonto.³¹

Uavhengig av Høyesteretts rettskildebruk synes det som at gjeldende rett nå er at det er adgang til å skjevdele avkastning av skjevdelingsmidler. De satt heller ingen klar grense for hvor utbredt adgangen til å skjevdele er, men uttalte videre at:

«Det må imidlertid trekkes en grense mellom avkastning og aktiv kapitalforvaltning. Dette gjelder også for leieinntekter avhengig av hvor stor egeninnsats utleien er forbundet med.»³²

Den grensen de setter baserer seg på nivået av aktivitet som kreves for å inntjene denne avkastningen. Kjøp av aksjer er et godt eksempel på hvordan aktivitetsgrensen kan trekkes. Hvis en ektefelle har med 100.000 kroner inn i ekteskapet som hen setter på en aksjekonto, og bruker flere timer om dagen på å lese ulike finansaviser, gjøre kjøp og salg av aksjer, så beveger man seg raskt fra passiv avkastning til aktiv kapitalforvaltning. Denne formen for avkastning krever en betydelig innsats (aktivitet) fra ektefellen.

En slik forvaltning gjør også at den formuen en opparbeider seg ikke lenger kan føres tilbake til midler man hadde før ekteskapet ble inngått, jf. el. § 59 første ledd. Det blir derimot tale om verdier opparbeidet ved arbeid i ekteskapet. Dette er også i tråd med prinsippet om at det ektefellene opparbeider seg av formue i løpet av ekteskapet skal deles likt, jf. el. § 58 første ledd første punktum. En gevinst etter slik aksjehandel kommer som følge av en innsats underveis i ekteskapet, og det blir mer naturlig at en slik avkastning skal deles og ikke skjevdeles.

³¹ Rt. 2015 s. 710 A avsnitt 25

³² Rt. 2015 s. 710 A avsnitt 41

Det større problemet oppstår ved passiv avkastning via leieinntekter. Utleie av bolig er som regel å regne som passiv inntekt. Altså inntekt som krever minimalt med arbeid. Å leie ut en leilighet vil kreve minimalt med arbeid når den er utleid, og det er kun ved bytte av leietakere at det krever noe mer innsats av eieren. Driver en med langtidsutleie vil det dermed være naturlig at dette faller under aktivitetsgrensen. Korttidsutleie, som for eksempel utleie via Airbnb, vil derimot ut ifra situasjonen nærme seg et nivå av innsats som kan gjøre at avkastning ikke kan skjevdeles.

Mer tvilsomt er det imidlertid om en ektefelle gjennom reinvestering av utleieinntekter sitter med flere langtidsutleide boliger. Dette krever fortsatt lite innsats, men spørsmålet er om aktivitetsgrensen Høyesterett har satt opp krysses.

I Skatte-ABC 2023 V-9-3.3.13³³ settes det opp grenser for når utleie av bygninger er å regne som virksomhet. Utgangspunktet her er at bygninger til forretningsformål som f.eks. kontorbygg regnes man som en virksomhet dersom man leier ut mer enn ca. 500 kvadratmeter. Ved utleie av bygninger til bolig- og fritidsformål er det å regne som virksomhet ved utleie av fem eller mer boenheter. Det må også tas hensyn til aktiviteten som utleien krever. Her poengteres det også at intensiv korttidsutleie kunne tilsi at man var over i virksomhet. Dette harmoniserer godt med hva Høyesterett angir i Rt. 2015 s. 710 hvor det i avsnitt 41 ble poengtert at grensen var avhengig av hvor stor egeninnsats som var forbundet med leieinntektene.

2.4.2 Slår skjevdeling av avkastning av skjevdelingsmidler negativt ut overfor kvinner?

Problemet oppstår som følge av tidligere nevnte Høyesterettsdom Rt. 2015 s. 710. I saken hadde mannen ved inngåelsen av ekteskapet en leilighet som var delvis belånt. På grunn av den meget aktive aksjehandlingen ble skjevdelingskravet nektet, men det ble åpnet for at en kunne skjevdele avkastning av skjevdelingsmidler. Dette åpner for to problemstillinger. For det første ble leieinntektene fra leiligheten brukt til å nedbetale gjelden på skjevdelingsobjektet. Dette kan eksemplifiseres slik:

³³ https://lovdata.no/pro/#document/ABC/abc-2023/KAPITTEL_229

Peder har med seg inn i ekteskapet en leilighet til en verdi av 1.000.000 kroner. Det påhefter leiligheten en gjeld på 500.000 kroner. Peder har i realiteten med seg 500.000 kroner inn i ekteskapet. Mens han og Marte flytter inn i ny felles bolig så leier han ut leiligheten han hadde med inn i ekteskapet. Underveis i ekteskapet så nedbetaler han gjelden med leieinntektene (avkastning av skjevdelingsmidler). Han har dermed økt sitt skjevdelingskrav fra 500.000 til 1.000.000 kroner. Siden det har vært minimalt med innsats fra å leie ut leiligheten utenom å opprette annonser og å ha et par visninger så er det klart at det ikke foreligger en slik innsats at man kan nekte han å skjevdele verdien. Samtidig så har felleseiemidler blitt brukt til forbruksutgiftene til ekteparet. Etter Høyesteretts tolkning vil det dermed ikke være problematisk at han nå holder hele beløpet skjevdelte. Det som derimot er problemet med denne tolkningen, er at ektefeller som bringer med seg belånte formuesobjekter inn i ekteskapet, som er egnet til å generere passiv inntekt, blir sterkt belønnet.

Siden menn som regel har med seg større median bruttoformue og større gjeld enn kvinnen inn i ekteskapet, har menn større sannsynlighet mulighet for å komme ut med en bedre økonomisk situasjon ved en eventuell skilsmisse. Når Høyesterett ikke har satt en begrensning på at det kun er avkastning fra nettoverdien en kan kreve skjevdelte, blir disse belønnet.

Den andre problemstillingen er hvorvidt avkastning av belånte skjevdelingsverdier skal gå fullstendig til den som brakte verdien inn i ekteskapet. Etter ordlyden i el. § 59 første ledd er det «verdien av formue» en kan kreve skjevdelte. Bestemmelsen er en «ren verdiregel».³⁴ Ønsker man også å beholde leiligheten som verdien ligger i må dette skje via naturalutlegg etter el. § 66 første ledd. For å kunne kreve en verdi holdt utenfor delingen må det forventes at personen kom inn i ekteskapet med en nettopositiv formue.

Det vil si at dersom en ektefelle ved inngåelse av ekteskapet er insuffisient, har hen ikke noe grunnlag for skjevdeling da ektefellen ikke bringer med deg mer verdier enn gjeld. I tidligere eksempel med Peder og Marte, så har Peder med seg 500.000 i skjevdelingsmidler inn i ekteskapet da han har gjeld i boligen på 500.000. Ved utleie vil fortsatt all avkastning kunne holdes utenfor delingen. I realiteten så får Peder avkastning både fra de 500.000 han har

³⁴ NOU 1987:30 Innstilling til ny ekteskapslov del II s. 130

investert i boligen, samtidig som han også får avkastning av den delen som er belånt. Det er ikke slik at banken krever halvparten av leieinntektene.

Dette bidrar videre til å belønne de med belånte skjevdelingsmidler. I realiteten tjener man ekstra på verdier man ikke selv eier enda. Videre har Høyesterett med denne tolkningen åpnet for at de som har slike belånte formuesgjenstander enkelt kan bygge opp sin skjevdelingsformue.

I dag kan man ha lån i opptil 85 % av boligen jf. utlånsforskriften³⁵ § 7 første ledd. Dette betyr at en kan sitte med eiendom som kun er betalt med 15 % av boligens verdi, samtidig som utleieinntekt mottas tilsvarende 100 % av boligens verdi.

Videre er det fortsatt et krav om tilbakeføring av verdiene, jf. el. § 59 første ledd. Det må klart kunne vises til at verdiene er i behold, og ved avkastning at de stammer fra skjevdelingsmidlene. Resultatet av dette er et skjevdelingssystem som belønner de ektefellene som forvalter mest mulig for sin egen vinning. De som holder skjevdelingsmidlene lengst unna fellesskapet får beholde avkastningen dersom de har vært dyktige til å reinvestere avkastningen på en slik måte at de klart kan føres tilbake til de opprinnelige skjevdelingsmidlene. Den ektefellen som derimot bruker de midlene hen hadde med inn i ekteskapet på løpende utgifter og forbruk, reduserer sin skjevdelingspost.

Det som videre blir problematisk er de tilfellene hvor en ektefelle har med inn i ekteskapet en ferdig nedbetalt bolig som blir brukt til utleie underveis i ekteskapet. Med kapitalen som blir bygget opp fra utleien kan vedkommende kjøpe nye utleieboliger dersom det er bygget opp nok kapital fra leieinntektene til å dekke de 15 % av kjøpesummen som kreves etter utlånsforskriften § 7 første ledd. Denne boligen er nå kjøpt med skjevdelingsmidler, samtidig så anvendes utleieinntektene til å nedbetale dette lånet. Leiligheten krever minimalt med innsats, og grensen mot hva som er å regne som aktiv kapitalforvaltning er kanskje ikke enda nådd ved to utleieboliger. Skattelovgivningen kan bidra til å belyse hvor skillet går mellom hva som er å regne som aktiv kapitalforvaltning, ved å sammenligne det med grensen for hva som regnes som virksomhet.

³⁵ Forskrift 9. desember 2020 nr. 2648 om finansforetakenes utlånspraksis (utlånsforskriften)

Resultatet av at man har en mulighet til å skjevdele avkastningen av disse formuesgodene blir at man belønner ektefellene som bringer verdier inn i ekteskapet. Disse ektefellene blir også belønnet dersom de handler på en slik måte at de ignorerer den felles økonomiske enheten ekteskapet egentlig skal være med å sikre. Vi vet også at i de ekteskapene hvor en ektefelle eide bolig før ekteskapsinngåelsen så var det kun 29 % av ektefellene som investerte sammen. Når skjevdelingsregelen er slik at en fritt kan investere avkastningsmidlene, blir et biprodukt av dette at ektefellene blir belønnet for å gjøre investeringer som bidrar til egen profitt.

Mer formuende ektefeller med kjennskap til skjevdelingsregelen vil kunne se lønnsomheten av å plassere den kapitalen de har før ekteskapsinngåelsen i passive inntektskilder før ekteskapsinngåelsen, for dermed å sikre at de kan bygge opp en skjevdelbar kapital. Ved kjennskap til skjevdelingsregelen, vet en at de pengene som skapes kan skjevdeles dersom det reinvesteres på en slik måte at det kan «føres tilbake til» verdien en hadde før ekteskapet ble inngått. Dette kan resultere i at ektefellene som sitter med slike skjevdelingsverdier blir motivert til å leve mer gjerrig med felleseiemiene de tjener underveis i ekteskapet, for å kunne unngå å forbruke skjevdelingsavkastningen, og holde avkastningen deres trygg i nye passive investeringer.

De har heller ikke behov for å gjøre felles investeringer med ektefellen, da de allerede har sine egne investeringer. Slik sett kan de også være motivert til å leve en mer frodig livsstil med felleseiemiene, da de allerede har en «fallskjerm» i skjevdelingsmidlene sine. Det kan derfor være vanskelig for den ektefellen som er uten skjevdelingsmidler å få til større felles investeringer. Når statistikken forteller oss at det er kvinnene som har mindre ved ekteskapets inngåelse bidrar skjevdelingsregelen til at kvinnene i snitt er mer utsatt for å komme ut av et ekteskap i en dårligere økonomisk situasjon.

2.4.3 Hvordan forholder man seg til skjevdelingsverdier som har økt i verdi?

Når en ektefelle har med seg et formuesgode inn i ekteskapet så oppstår det et spørsmål om hvordan man forholder seg til at formuesgodet har endret verdi. Ettersom skjevdelingsregelen er en ren verdiregel blir det en problemstilling om hvorvidt man skal ta hensyn til endringer i verdi når verdien er bundet i et formuesgode. Det er videre en problemstilling knyttet til hvilke verdiendringer man skal kunne kreve skjevdelt.

Det blir for denne avhandlingen primært sett på verdiendringer ved bolig ektefellen har med inn i ekteskapet. Siden loven kom i 1991 har prisene på boliger økt betydelig, og bare de siste 20 årene har kvadratmeterprisen på boliger i hele landet nesten tredoblet seg.³⁶ Samtidig har inflasjonen i samme tidsperiode vært på 56 %.³⁷ Det betyr at kvadratmeterprisen de siste 20 årene har økt mer enn det generelle prisnivået i samfunnet, og at de som har eid boliger i denne tidsperioden har sett at verdien av boligen har økt i reell verdi.

Dette innebærer at det blir nødvendig å vurdere hvorvidt denne verdistigningen også skal kunne holdes utenfor delingen etter el. § 59. I forarbeidene har det ikke vært forutsett en slik boligprisboom som vi har sett siden 1991. I proposisjonen til loven ble det uttalt følgende:

«Ved verdistigning blir det avgjørende hva som er bakgrunnen for denne. Stigningen holdes utenfor delingen dersom den skyldes innsats med midler som ellers er unntatt fra deling. Det samme gjelder dersom det er den alminnelige prisstigning (inflasjonen) som er bakgrunnen.»³⁸

Her så man for seg at man kunne få skjevdelt en verdistigning via investering i eiendommen med skjevdeling-/særeiemidler, og at denne verdistigningen naturligvis skulle kunne holdes utenfor delingen, ettersom investeringen da kom fra verdier som «klart kunne føres tilbake til» verdier ektefellen hadde ved ekteskapets inngåelse, jf. el. §59. Samtidig så skulle man også kunne holde verdistigning som følge av inflasjon utenfor delingen. Dette slik at man forhindret at man fikk et verditap kun fordi kjøpekraften har økt. Svingninger i markedet ble ikke nevnt, og man har enda ikke et klart svar på hvorvidt realverdivekst (verdiøkning sett i forhold til inflasjon) skal kunne holdes utenfor delingen. Man kan heller ikke legge for stor vekt på forarbeidenes uttalelser ved vurderingen av realverdivekst, da man på denne tiden hadde en mye mer stabil prisutvikling på boligmarkedet enn hva vi har hatt siden 1991.

I NOU 1987:30 på s. 83 ble det uttalt at:

³⁶ Statistisk sentralbyrå, «06035: Selveierboliger, etter statistikkvariabel, region, boligtype og år». Se vedlegg 1.

³⁷ Statistisk sentralbyrå, «Konsumprisindeksen»

³⁸ Ot.prp. nr. 28 (1990-1991) Om lov om ekteskap, s. 121

«Hvor de opprinnelige eiendeler er i behold når samlivet heves, oppstår det normalt ingen særlige problemer. Da er det deres aktuelle verdi som skal legges til grunn, med mindre det foreligger en verdiøkning på grunn av forbedringer e.l.»³⁹

Denne uttalelsen kan tolkes som at verdistigning som følge av markedsendringer også skal kunne skjevdeles. Det primære utgangspunktet som må vurderes ved en verdistigning er hvorvidt den «klart kan føres tilbake til» de midlene som opprinnelig var skjevdelingsmidler jf. el. § 59 første ledd.

Dette kan illustreres med følgende eksempel, hvor Peder har med en bolig inn i ekteskapet. Den er verdsatt til 1.000.000 kroner ved inngåelsen av ekteskapet. Når de skiller seg, er verdien av boligen doblet seg. Hvis prisstigningen skyldes at partene har investert sammen, med felleseiemidler på å pusse opp bad, kjøkken osv., blir det naturlig at hele verdistigningen på en million ikke kan kreves skjevdelt. Dette, ettersom verdistigningen er en naturlig konsekvens av partenes samlede investering og bruk av felleseiemidler. Hvis leiligheten derimot har stått urørt, og prisstigningen skyldes markedsstyrte krefter kan en argumentere for en tolkning etter el. § 59 første ledd og forarbeidene, og komme til konklusjonen at boligens verdistigning kan kreves skjevdelt i sin helhet.

Ettersom det er usikkert hvorvidt forarbeidene tok høyde for boligprisveksten vi har hatt i nyere tid, er det usikkert hvor mye vekt man kan tillegge forarbeidene i vurderingen av om hvorvidt realverdiveksten skal kunne skjevdeles. Samtidig er det verdt å nevne at Stortinget ikke har sett behovet for å endre eller presisere loven. Dette er noe som kan tyde på at Stortinget tilsynelatende ikke ser noen problematikk i hvordan skjevdelingsregelen kan bli tolket, basert på blant annet forarbeidsuttalelsene.

Det er ingen rettspraksis som drøfter problemstillingen inngående. I Rt. 2008 s. 958 ble det til dels satt på spissen. Her hadde kvinnen arvet 400.000 kroner som ble brukt til å nedbetale gjeld i felles bolig. Hun fikk retten til holde beløpet utenfor delingen. Det som videre ble satt på spissen var hvorvidt den delen av boligen hun hadde nedbetalt også skulle gi henne en rett til å skjevdele deler av verdistigningen på boligen. Høyesterett uttalte i avsnitt 76

³⁹ NOU 1987:30 Innstilling til ny ekteskapslov del II s. 83

«Siden vi her står overfor en verdistigning som ikke «klart kan føres tilbake til» gjeldsnedbetalingen, er lovens vilkår for å godskrive B en skjevdelingsadgang for verdistigningen ikke til stede».

Her pekte Høyesterett på tilbakeføringsvilkåret i el. § 59 første ledd ikke var oppfylt som følge av at beløpet som ble brukt til nedbetalingen av gjeld, ikke var brukt til anskaffelsen av boligen. Verdistigningen hadde dermed ikke sammenheng med nedbetalingen av lånet. Derimot, i situasjoner hvor en ektefelle allerede er eier av bolig ved inngåelse av ekteskapet, er det mulig Høyesterett ville anvendt samme tolkning av el. § 59 første ledd. Da det ikke er tvilsomt at en bolig brakt inn i ekteskapet vil ha en verdistigning som klart kan føres til verdien ektefellen hadde med inn i ekteskapet.

Dette er også hva Høyesterett i Rt. 2002 s. 1596 på s. 1601 kom fram til da de henviste til annenvoterende i Rt. 2001 s. 1434 og uttalte at «[e]tter min mening taler de beste grunner for å ta utgangspunkt i den del av verdistigningen som kan tilbakesføres [sic] til den forholdsmessige verdi ved ekteskapets inngåelse.» Fokuset her var dog hvorvidt ektefellen skulle få hele eller en del av verdistigningen på boligen godkjent som skjevdelingsmidler.

Med dette kan det oppstilles en regel om at verdistigning som kan tilbakeføres til den forholdsmessige verdi ved ekteskapets inngåelse kan kreves skjevdelt. Grunnen til at en må poengtere at det er den forholdsmessige verdien, er at i de tilfeller hvor for eksempel en bolig har vært belånt ved inngåelsen av ekteskapet og nedbetalingen har skjedd via felleseiemidler. I et slikt tilfelle, hvor boligen for eksempel var belånt 50 % ved inngåelse av ekteskapet, er det kun 50 % av verdistigningen som kan kreves skjevdelt.

Det er dog slik at ingen av dommene tar for seg det konkrete spørsmålet om hvorvidt en har rett på fullstendig realverdivekst dersom man er fullstendig eier av bolig ved inngåelse av ekteskapet. Fredwall mener at en nå kan anta at Høyesterett i en fremtidig sak vil konkludere med at man vil kunne skjevdele realverdivekst etter el. § 59 første ledd.⁴⁰ Dette baserer hun på Høyesteretts vurdering i Rt. 2008 s. 769 i avsnitt 73 og 74. Saken omhandlet nedbetaling av boliglån med skjevdelingsmidler. Her kunne ikke verdistigningen ses å ha en sammenheng

⁴⁰ Fredwall (2020) s. 283

med nedbetalingen av boligens gjeld. Har en ektefelle med seg en bolig inn i ekteskapet vil man derimot kunne føre verdistigningen tilbake til anskaffelsen.

2.4.4 Hvordan slår skjevdeling av realverdivekst ut negativt overfor kvinner?

Problematikken med at man har en slik regel, vil oppstå når ektefeller flytter inn i en bolig som er den enes skjevdelingsmidler. Dette kan illustreres slik:

Peder og Marte gifter seg i 2010 og flytter inn i leiligheten til Peder i Oslo, som kostet tre millioner i 2010. Marte har ikke egen leilighet men hadde spart opp litt penger som hun skulle bruke til å kjøpe leilighet før hun møtte Peder. Når de gifter seg ser hun ikke lenger behovet for å skulle kjøpe sin egen leilighet, i det den de bor i allerede er tilstrekkelig. Pengene blir dermed brukt på bryllupsreisen og til litt annet vanlig forbruk. I 2023 bestemmer de seg for å skille seg. Boligen til Peder har nå steget i verdi og mer enn doblet seg i verdi. Etersom de ikke har gjort noen felles investeringer i boligen, og Marte ikke har betalt noe av denne, så blir boligen og dens realverdivekst holdt utenfor delingen. De tidligere ektefellene gjorde ikke noen særlige store kjøp under ekteskapet da dette kun skjer i 29 % av slike ekteskap.⁴¹ Kun en liten elbil og det lille de har av penger på bankkontoene sine går inn i delingen. Peder sitter igjen med en bolig til en verdi av ca. seks millioner og halvparten av felleseiemiene, mens Marte kun har verdien til halvparten av bilen og verdiene på kontoene. Når hun nå skal inn på boligmarkedet etter skilsmissen står hun svakt, i det hun ikke har opparbeidet seg noe særlig kapital til å investere i bolig. Samtidig har boligprisene i perioden doblet seg.

I slike situasjoner, hvor det kun er en ektefelle som er eier av felles bolig, vil skjevdeling av realverdivekst kunne gå hardt utover den eierløse ektefellen. I barnløse ekteskap, av mindre varighet, blir ulikheten heller ikke avhjulpet av el. § 59 andre ledd, selv om resultatet er å oppleve som særlig urimelig. I det man i disse tilfeller som regel ikke kan vise til en stor nok grad av innsats hjemme, eller en varighet som er å anse som tilstrekkelig. Et ekteskap på for

⁴¹ Fredwall (2020) s. 251

eksempel ti år er å anse som kortvarig, se kapittel 2.1.1. Samtidig så er ti år tilstrekkelig til å se en markant endring i prisene i boligmarkedet.

Dette leder til at dersom man tillater skjevdeling av realverdivekst, vil dette kunne resultere i at den eierløse ektefellen i kortvarige ekteskap, hvor felles bolig er den ene ektefelles skjevdelingsformue, vil komme i en svært dårlig økonomisk situasjon. Den uformuende ektefelle vil da ikke ha særlige verdier å vise til etter skiftet, da boligen som regel er den primære store formuesposten ektefeller har. Samtidig så må denne ektefellen finne seg en ny bolig, med lite kapital og i et boligmarked som har vært i konstant vekst blir dette en tung økonomisk situasjon.

Kvinner i Norge er mer sannsynlig til å være i en slik situasjon som nevnt på bakgrunn av de forskjellene i formue, lønn og ekteskapsalder som vi har. Videre har vi den tradisjonelle arbeidsfordelingen i hjemmet. Her er det oftere kvinner enn menn som tar et større ansvar hjemme, med oppdragelse av barn og husarbeid. Disse kvinnene bygger ikke opp sin humankapital i denne perioden, mens mennene forsetter å bygge opp sin humankapital som følge av at konene deres tar dette ansvaret i hjemmet. Slik vil den økonomiske situasjonen for disse kvinnene forverres av at de ikke har økt sin verdi i arbeidsmarkedet i denne perioden.

Dette kan avhjelpes ved at den eierløse ektefelle kjøper seg inn i boligen, men dette krever at eierektefellen tillater dette. Vanligst er det nok at ektefellene først blir klar over skjevdelingsreglene når ekteskapet tar slutt, og ikke ved ekteskapets inngåelse. De fleste vil heller ikke ved inngåelse eller underveis i ekteskapet føle noe behov for å kjøpe seg inn i felles bolig, med mindre de har kjennskap til fallgruvene ved å ikke ha eierskap i felles bolig.

3 Bidrar skjevdelingsregelen til ulovlig diskriminering av kvinner?

3.1 Er skjevdelingsadgangen diskriminerende overfor kvinner?

Slik bestemmelsen i el. § 59 er formulert foreligger det ikke direkte diskriminering mot kvinner. Bestemmelsen er kjønnsnøytral og har ikke en intensjon om å være diskriminerende. Det er dermed et spørsmål om bestemmelsen kan være indirekte diskriminerende overfor kvinner, slik som det er redegjort for i kapittel 2.1 overfor.

Det må dermed ses på om skjevdelingsregelen stiller kvinner i en dårligere posisjon enn menn etter endt ekteskap på bakgrunn av strukturelle forhold i samfunnet jf. ldl. § 8.

Det er menn som generelt kommer inn i ekteskapet med større verdier som kan skjevdeles, enn kvinner. Som nevnt i kapittel 2.1 var tap av fordeler, økonomisk tap eller tap av muligheter typiske eksempler på skader som er å regne som diskriminerende. Det avgjørende blir å se om kvinner generelt kommer i en dårlig økonomisk situasjon etter endt ekteskap som følge av retten til å skjevdele etter el. § 59.

Det en ser er at det naturligvis er fordelaktig å bringe større verdier inn i ekteskapet, dersom det senere skulle oppstå en skilsmisse. Det å bringe belånte verdier inn som genererer passiv inntekt gir i slik sammenheng en stor økonomisk fordel. Når Høyesterett har åpnet for at ektefeller kan skjevdele avkastning av skjevdelingsverdier bryter dette med prinsippet om likedeling av verdier opparbeidet under ekteskapet som følger av el. § 58 første ledd første punktum. Dette kan bidra til at ektefeller med slike skjevdelingsverdier blir motivert til å opprettholde et klart skille mellom hva som er felleseie, og hva som er deres skjevdelingsmidler, slik som i Rt. 2015 s. 710. Når en ser til statistikken på hvilke verdier menn og kvinner har ved gjennomsnittlig ekteskapsalder ser vi at mennene generelt er mer disponert til å kunne utnytte denne økonomiske muligheten. Mennene, med mye større gjeld, kan få betydelig avkastning av de belånte verdiene de bringer inn i ekteskapet. Kvinnene lider ikke et spesifikt økonomisk tap av adgangen til å skjevdele avkastningen av skjevdelingsverdier. Samtidig så ser vi at den formuende ektefelle, som har denne adgangen, kan gå ut av ekteskapet med betydelig større verdier enn hva de faktisk gikk inn i ekteskapet med. Samtidig som disse ektefellene i kun 29 % av ekteskap gjør felles investeringer. Dermed

blir den mindre formuende ektefellen, som regel kvinnen, den som har minst igjen etter ekteskapets slutt ved gjennomføringen av skiftet.

Når det er stor sannsynlighet for at det er adgang til å skjevdele realverdiveksten på skjevdelingsobjektet tilsier dette at kvinner generelt får dårligere resultat i skifteoppgjøret enn mennene. Her blir det økonomiske styrkeforholdet mellom partene særdeles tydelig, i de tilfellene det er et stort gap, mellom partenes formue ved ekteskapsinngåelse. Ektefeller med lite verdier og formue vil med stor sannsynlighet flytte inn i bolig som er den formuende ektefelles skjevdelingsobjekt, når de gifter seg. Når en ektefelles bolig, som er skjevdelingsverdier, blir brukt som felles bolig, så har ikke ektefellene behov for å investere i større formuesobjekter. Felles investeringer skjer kun i 29 % av ekteskap hvor en ektefelle bringer en bolig med inn i ekteskapet. Den økonomisk svakere ektefelle vil heller ikke ha de samme muligheter til å kunne gjøre betydelige investeringer i felles bolig, eller generelle investeringer. I slike ekteskap er den økonomisk svake ektefellen avhengig av at det blir gjort større investeringer med felleseiemidler i løpet av ekteskapet. Hvis ikke risikerer de at de kommer ut av et skifteoppgjør med svært lite. Dette veier i favør av at adgangen til å skjevdele er indirekte diskriminerende mot kvinner.

De ovennevnte forhold tilsier at skjevdelingsbestemmelsen er indirekte diskriminerende overfor kvinner. Spørsmålet blir derfor om diskrimineringen likevel er lovlig.

3.2 Er det adgang til å diskriminere?

Etter ldl. § 9 første ledd er det adgang til lovlig forskjellsbehandling når denne forskjellsbehandlingen har et saklig formål, er nødvendig for å oppnå formålet og den ikke er uforholdsmessig inngripende. Dette var også vilkårene i Bilka-saken fra EU-retten som CEDAW har lagt til grunn ved deres fortolkning av kvinnediskrimineringskonvensjonen.⁴² Så forskjellsbehandling etter KDK art. 16 punkt 1 bokstav c, kan på samme måte som indirekte diskriminering etter ldl. § 8 aksepteres når disse tre vilkårene er oppfylt.

Det redegjøres først for de tre vilkårene saklig formål, nødvendighet og uforholdsmessig inngripende.

⁴² Hellum (2017) s. 134

3.2.1 Saklig formål

Hva det betyr at bestemmelsen har et saklig formål fremkommer av forarbeidene til ldl.

«Kravet til saklig formål innebærer at handlingen må bygge på et korrekt faktum og at formålet etter en konkret vurdering må fremstå som legitimt. Det er en rekke formål som kan tenkes å være saklige. Det avgjørende er om det dreier seg om en beskyttelsesverdig interesse.»⁴³

Kravet til saklig formål kan forstås som at det er ett virkelig behov for forskjellsbehandlingen, sett i tråd med interessen som forskjellsbehandlingen beskytter. Forarbeidene trekker frem helse og sikkerhet som eksempler på saklige formål, samt at økonomiske hensyn etter omstendighetene kan være et saklig formål.⁴⁴ Det avgjørende her er hvorvidt man står overfor en beskyttelsesverdig interesse. Det sentrale spørsmålet er om hvorvidt skjevdelingsregelen sitt formål sikrer en beskyttelsesverdig interesse.

Formålet med skjevdelingsregelen er å sikre at ektefeller som brakte store verdier inn i ekteskapet, skulle være sikret fra at dette gikk inn i likedelingspotten ved kortvarige ekteskap.⁴⁵ Samtidig så man at behovet for ektepakter ville bli sterkt redusert, «[d]ette vil nemlig ha den positive følge at man unngår de ofte lite begrunnede bestemmelser om at erverv under ekteskapet også skal være unntatt fra deling».⁴⁶ Med dette hadde man den tilsiktede funksjonen at formuende ektefeller ikke lenger hadde det samme behovet for å avtale særøie i ektepaktsform før ekteskapets inngåelse. En negativ virkning av disse ektepaktene var at ektefellene også tok inn en bestemmelse i ektepakten om fullstendig særøie etter el. § 42 første ledd. Fullstendig særøie betyr at ingenting er felleøie, noe som setter den mindre formuende ektefelle i en mye mindre sikker økonomisk situasjon, idet fremtidige erverv ikke blir delt.

Ser en videre til andre ledd i el. § 59 så blir formålet til bestemmelsen klarere. Andre ledd begrenser skjevdelingsretten i de tilfellene skjevdeling fører til et åpenbart urimelig resultat. En ser at formålet til loven er å sikre at en får en rettferdig deling i de situasjonene likedeling

⁴³ Prop.81 L (2016–2017) s. 118

⁴⁴ Prop.81 L (2016–2017) s. 118

⁴⁵ NOU 1987:30 Innstilling til ny ekteskapslov del II s. 79

⁴⁶ NOU 1987:30 Innstilling til ny ekteskapslov del II s. 82

etter § 58 første ledd blir urimelig overfor en av ektefellene. Den mer formuende ektefelle skal sikres i kortvarige ekteskap, samtidig som at en skal sikre at uformuende ektefeller som gjør en betydelig innsats i hjemmet og for familien. Dette harmonerer også godt med hva som er uttalt i forarbeidene til loven. Det heter her at «[s]iktemålet må være at lovens formuesordning fører til resultater som er rimelige og rettferdige i det store antall tilfelle».⁴⁷

Det kan dermed ses klart at bestemmelsen har et saklig formål jf. ldl. § 9 første ledd bokstav a.

Det må derfor vurderes videre hvorvidt bestemmelsen er nødvendig og ikke uforholdsmessig jf. ldl. § 9 første ledd bokstav b og c.

3.2.2 Nødvendighet

Nødvendighet betyr at det må være et behov for forskjellsbehandlingen. En naturlig språklig forståelse av nødvendig vil innebære at det må være et egnet middel for å oppnå formålet, og at diskrimineringen ikke går lenger enn det som er *nødvendig* for å nå formålet.

Ved nødvendighetsvurderingen nevnes det i forarbeidene til loven at det også ses hvilke alternative midler en kan ty til for å unngå eller redusere diskrimineringen. Dersom «det finnes andre ikke-diskriminerende handlingsalternativer som er egnet til å oppnå formålet, og som ikke er uforholdsmessig ressurskrevende, vil dette være et sterkt argument for at forskjellsbehandlingen ikke er nødvendig[...]».⁴⁸ Det må dermed vurderes om det foreligger et behov for en skjevdelingsregel, og hvorvidt det finnes alternativer til skjevdelingsregelen som er mindre diskriminerende, eller ikke diskriminerende. Videre må «[d]et må innfortolkes et krav om at forskjellsbehandlingen må være egnet til å nå det saklige formålet».⁴⁹

Skjevdelingsregelen må dermed være egnet for å oppnå formålet med skjevdelingsadgangen, det å oppnå en rettferdig deling av boet.

Formålet med bestemmelsen er å sikre at ektefeller som tar med større verdier inn i ekteskapet, ikke må dele disse verdiene ved kortvarige ekteskap. Det var allerede en anledning til å sikre seg mot et slikt tap ved å avtale særreie, jf. el. § 42, men en særreieavtale

⁴⁷ NOU 1987:30 Innstilling til ny ekteskapslov del II s. 22

⁴⁸ Prop.81 L (2016–2017) s. 119

⁴⁹ Prop.81 L (2016–2017) s. 119

krever et høyere nivå av juridisk kompetanse fra ektefellen. Med en skjevdelingsregel, så blir skjevdeling utgangspunktet. Ektefeller som ikke har tatt juridiske forhåndsregler lider da ikke et økonomisk tap av at de ikke har skrevet ektepakt. Samtidig så var det ønskelig å få redusert antallet særavtaler, da disse også kunne inneholde avtaler om fullstendig særavtale.

Det var allerede adgang til å skjevdele i tidligere ekteskapsloven § 37, men denne ga kun adgang til å skjevdele verdier som ble brakt inn dersom ekteskapet ble oppløst ved omstøtelse.⁵⁰ En så et behov for å styrke skjevdelingsadgangen til også å gjelde kortvarige ekteskap som ikke ble oppløst ved omstøtelse. Det var åpenbart at det var nødvendig å øke skjevdelingsadgangen, i forhold til hvordan skjevdelingsregelen var før 1991.

Det som derimot er betenkelig, er hvorvidt rettsutviklingen ved å tillate skjevdeling av realverdivekst og avkasting fra skjevdelingsobjektet, er nødvendig for å ivareta formålet.

Realverdivekst er som nevnt den verdistigning på skjevdelingsobjektet som ikke skyldes alminnelig prisstigning. Det er som nevnt i kapittel 2.2.3 sannsynlig at Høyesterett vil konkludere med at en kan skjevdele realverdivekst på skjevdelingsobjekter. Det må vurderes hvorvidt denne utviklingen er nødvendig for å ivareta formålet med rettferdig deling.

Fordelen ved å tillate å skjevdele realverdivekst, er at ektefellen som bringer objektet inn, ikke må betale den andre ektefellen for en gevinst som ikke er realisert. Dersom man tar med seg en bolig inn i ekteskapet, som deretter fungerer som felles bolig, samtidig som man ikke opparbeider betydelig oppspart egenkapital, kan det oppstå situasjoner der man blir nødt til å selge boligen for å realisere prisøkningen, slik at man kan tildele den andre ektefellen deres andel av økningen i verdi. Det kan bli nødvendig ta opp lån for å betale ut den andre ektefellen på skiftet. Dette veier i favør av at det er nødvendig å kunne skjevdele realverdiveksten på skjevdelingsobjektet.

På den andre siden har en hensynene til den mindre formuende ektefelle som må vurderes. Det er allerede redegjort for de mulige negative konsekvensene for denne ektefellen i kapittel 2.2.4, da kvinner er mer sannsynlig å være den mindre formuende ektefelle. I tilfeller hvor det er felles bolig som er skjevdelingsobjektet er det klart at det bidrar til å svekke den svakere ektefellen ytterligere. Vi ser at i ekteskap hvor felles bolig er en ektefelles skjevdelingsmidler,

⁵⁰ NOU 1987: 30 s. 77

så er det få som gjør andre betydelige felles investeringer. Dette innebærer at det i mange av tilfellene kan være en ektefelle som står igjen med svært lite etter skilsmissen. I realiteten er skjevdelingsregelen en ren verdiregel. Det betyr at en tolkning hvor ektefellen kun kan skjevdele den verdien som ble brakt inn, og det blir tatt høyde for generell prisstigning som inflasjon, vil dette fortsatt innebære en rettferdig deling av boet for den ektefellen som brakte verdien inn i ekteskapet. Denne ektefellen kan fortsatt skjevdele den inflasjonsjusterte verdien de brakte inn i ekteskapet. Samtidig så får de halvparten av realverdiveksten. Ettersom det finnes muligheter for å endre rettsanvendelsen slik at man reduserer mengden kvinner som blir plassert i en dårlig økonomisk situasjon, så taler dette for at det å tillate skjevdeling av realverdivekst ikke er nødvendig.

Et problem ved å ikke tillate skjevdeling av realverdivekst er at det legger opp til en komplisert regel. Det må først redegjøres for hva den nominelle verdien på skjevdelingsobjektet var ved ekteskapsinngåelsen. Er det en bolig som er kjøpt fem år før partene gifter seg, så må en ta utgangspunkt i verdien boligen har på det tidspunktet ektefellene gifter seg, minus eventuelle lån. Dette i seg selv er komplisert. Ektefeller planlegger som regel ikke så bestemt for en eventuell skilsmisse. I de færreste tilfeller gjennomføres det en verdivurdering av boligen ved ekteskapsinngåelsen. De ektefellene som ønsker å gardere seg i så stor grad, er nok heller mer på tanken til å utforme en ektepakt. Samtidig må det vurderes hvor mye skjevdelingsobjektet er verdt nå. Her vil partenes interesser være i sterk konflikt. Dette betyr at det blir økt sannsynlighet for at man utarbeider en regel som er konfliktskapende. Dette er et moment som veier i favør av at det er nødvendig med adgang til å skjevdele realverdivekst.

Totalt sett er det sterke momenter som veier i favør at det er nødvendig å kunne skjevdele realverdivekst. Utforming av en skjevdelingsregel som skal ta høyde for en slik nyansert deling av skjevdelingsobjektet blir både retts teknisk vanskelig, samtidig ressurskrevende ved både ekteskapsinngåelsen, og ved ekteskapets slutt.

Det må også vurderes hvorvidt skjevdeling av avkastning fra skjevdelingsobjekter også anses som nødvendig.

Når formålet med bestemmelsen er at en skal oppnå rettferdige resultater, må en dermed se på hvorvidt adgangen til å skjevdele avkastning fra skjevdelingsverdier, er nødvendig for å nå dette formålet.

I motsetning til generell skjevdeling av verdier, så er avkastningen noe som genereres underveis i ekteskapet. Det er ikke en verdi som man bringer inn i ekteskapet, og i motsetning til realverdivekst så er det ikke knyttet til et skjevdelingsobjekt på samme måte. Ved realverdivekst på en bolig, risikerer en at en må «kjøpe ut» den andre ektefellen av en bolig en selv bringer inn i ekteskapet, dersom en ikke kan skjevdele realverdiveksten. Avkastningen er derimot penger som enten er i behold, reinvestert, eller forbrukt i løpet av ekteskapet. Den klare forskjellen er at avkastningen som regel vil være penger en mottar og råder over underveis i ekteskapet.

Et av hensynene bak skjevdelingsregelen var at en ikke måtte gi avkall på det en selv har brakt inn i ekteskapet. Den skulle redusere adgangen til å skille seg rik. Dette hensynet er ivaretatt ved at en kan skjevdele realverdiveksten. Avkastningen derimot er å anse som en bonus som følger av skjevdelingsobjektet. Det er heller ikke en verdi som er opparbeidet før ekteskapet, men underveis. Den formuende ektefelle går ikke ut av ekteskapet fattigere enn ved ekteskapsinngåelse, ved at den ikke får skjevdele hele avkastningen. En kan argumentere for at den taper i sammenheng med hva en hadde gått ut med dersom den fikk skjevdele avkastningen, da den i realiteten kun får 50 % av avkastningen ved skiftet.

Når Høyesterett i Rt. 2015 s. 710 i avsnitt 40 tok stilling til spørsmålet om avkastning viste de til Rt. 2008 s. 769 og diverse juridisk teori. Det avgjørende i teorien Høyesterett henviser til, er at avkastning fra særreidmidler kan holdes utenfor delingen, jf. el. § 49 andre punktum. Det bør etter teoretikernes syn ikke være noen grunn til at de som ikke har en særreieavtale og kun er sikret gjennom el. § 59, skal være dårligere stilt enn de som har en slik ektepakt. Dette samsvarer også godt med bakgrunnen for skjevdelingsregelen hvor en hadde en hensikt om å redusere antallet ektepakter med særreieordninger. Dette veier i favør at adgangen til å skjevdele avkastning fra skjevdelingsmidler er nødvendig.

På den andre siden av dette er det problematikken ved at de ektefeller som utarbeider en slik særreieavtale, har utvist et behov for å sikre verdiene sine, samtidig som at ektefellen de utarbeider en slik ektepakt med, har også hatt muligheten til å godta, eller avslå en slik ektepakt. Ved å anvende el. § 49 andre punktum for skjevdelingssituasjoner så gjør det at de ektefellene som er i et ekteskap uten ektepakt, likestilles med de som har hatt autonomien til å selv godta en mindre gunstig økonomisk deling av boet ved skilsmisse. Bestemmelsen i el. § 49 andre punktum kom til under tvil, men endringen var basert i at det som regel var partenes

intensjoner ved utarbeidelsen av en ektepakt, at avkastning av særeie også skulle være særeie.⁵¹

Thomas Eeg påpeker at «[f]or skjevdeling er det derimot overhodet ikke grunnlag for å spekulere i partenes intensjoner, da det jo ikke foreligger noen avtale eller annet dispositivt grunnlag for unntaksretten».⁵² Det som blir realiteten ved at en gir den samme retten til avkastning, som ved særeie, er at en fratrar den mindre formuende ektefelle deres autonomi. Når adgangen til å sikre avkastning fra midlene foreligger gjennom en særeieavtale så taler dette for at dette nødvendighetsvilkåret ikke er oppfylt ved avkastning av skjevdelingsmidler.

Totalt er det klart at det er nødvendig å kunne skjevdele realverdivekst. Det er momenter som taler både for og imot adgangen til å skjevdele avkastning fra skjevdelingsverdier. Det er dog sterke momenter som taler imot adgangen til å skjevdele avkastning da det allerede foreligger en adgang til å sikre denne gjennom en særeieavtale jf. el. §§ 42, 49 andre punktum. Samtidig ser en at el. § 59 andre ledd heller ikke er å anse som en tilstrekkelig sikkerhetsventil, når det er en snever adgang til å anvende andre ledd, og at kravet til ekteskapets varighet er såpass stor.

3.2.3 Forholdsmessighet

Det må videre vurderes hvorvidt skjevdeling, skjevdeling av realverdivekst og skjevdeling av avkastning «ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller de som forskjellsbehandles» jf. ldl. § 9 første ledd bokstav c.

En naturlig språklig forståelse av «ikke uforholdsmessig inngripende» vil være at forskjellsbehandlingen ikke er overdreven eller urimelig i forhold til formålet bak forskjellsbehandlingen.

Etter forarbeidene til ldl. må det «[...] foretas en proporsjonalitetsvurdering; en avveining mellom mål og middel, og konsekvensene for den eller de som rammes av forskjellsbehandlingen».⁵³ Det må vurderes hvorvidt konsekvensene av forskjellsbehandlingen er proporsjonale når de veies opp mot det aktuelle formålet. Veier de

⁵¹ NOU 1987:30 Innstilling til ny ekteskapslov del II s. 119

⁵² Eeg (2006) s. 354

⁵³ Prop. 81 L (2016-2017) s. 315

positive aspektene av forskjellsbehandlingen opp for de negative konsekvensene for de som opplever å bli diskriminert? I denne «[...] interesseavveiningen vil hensynet til likestilling og ikke-diskriminering generelt veie tungt».⁵⁴

I den generelle skjevdelingsadgangen er det klare momenter som taler for at dette er forholdsmessig. Det er åpenbart negativt for den mindre formuende ektefelle at de ikke får like mye av boet når det foreligger et skjevdelingskrav. Samtidig så er det som nevnt et behov å verne formuende ektefeller mot de som forsøker å «skille seg rik», samtidig så ser en at skjevdelingsadgangen reduserer behovet for særeieavtaler. Et redusert antall særeieavtaler gjør også at det blir færre som avtaler fullstendig særeie. Resultatet blir da at flere kvinner enn menn kommer ut av ekteskapet med mindre verdier som følge av skjevdelingsadgangen. Men dette er i bytte mot at det blir færre som opplever et skifte hvor det ikke foreligger felleseiemidler.

Samtidig så er det et behov for regelen, og skjevdelingsadgangen gjør også at disse kvinnene har en lavere risiko for at de må akseptere en ektepakt om fullstendig særeie ved inngåelsen av ekteskapet. Videre så er el. § 59 andre ledd en sikkerhetsventil som sikrer disse kvinnene mot et åpenbart urimelig resultat. At kvinner oftere enn menn vil komme ut av ekteskapet med mindre verdier er en utilsiktet virkning av bestemmelsen, samtidig er det et legitimt samfunnsmessig behov for bestemmelsen. Det at konsekvensene uten en automatisk skjevdelingsadgang vil resultere i et økt antall ektepakter, og at disse ektepaktene vil kunne plassere disse kvinnene i en enda dårligere økonomisk situasjon, taler for at skjevdelingsregelen er forholdsmessig.

Det må videre vurderes hvorvidt skjevdeling av realverdivekst hos skjevdelingsmidler også er forholdsmessig.

Skjevdeling av realverdivekst er i likhet med den ordinære skjevdelingsadgangen i tråd med formålet til bestemmelsen. Med adgang til å skjevdele realverdivekst så sikrer en at vedkommende som bringer formuesobjekter inn i ekteskapet, også har fullstendig adgang til å skjevdele objektets verdi uavhengig av verdiendringer. Dette sikrer at ektefeller ikke må «kjøpe ut» den andre ektefellen fra for eksempel en bolig de bringer inn. Med et eiendomsmarked som konsekvent har utkonkurrert den alminnelige prisstigningen, ville det å

⁵⁴ Prop. 81 L (2016-2017) s. 119

nekte adgangen til å skjevdele realverdivekst resulterte i at disse ektefellene vil lide et tap da de må kjøpe ut den andre ektefellen til en høyere verdi enn hva de selv kjøpte objektet for, og for en større verdi enn hva det var verdt ved ekteskapets inngåelse. I de ekteskapene hvor eierektefellen ikke har betydelig likvide formuer kan dette i noen tilfeller resultere i at en må ta opp lån for å dekke kravet overfor den andre ektefellen. Samtidig så har ikke den andre ektefellen bidratt til kjøpet, og heller ikke til prisstigningen. Dette kan også tale for at denne ektefellen ikke vil ha de samme forventningene om at de har ett krav i boligen. De er dermed mer sannsynlig til å kunne forutse sin egen rettsstilling ved et eventuelt opphør av ekteskapet. Denne ektefellen er da mer til ansvar for at den ikke har satt i gang tiltak for å sikre sin egen økonomiske trygghet ved en eventuell skilsmisse.

På den andre siden så ser en at kravet til ekteskapets varighet ved anvendelsen av el. § 59 andre ledd for å begrense skjevdelingsadgangen er høy. Det betyr at i realiteten kan ekteskap med en varighet mellom ti og femten år være å anse som utilstrekkelig lengde. Selv om dette er kun ett av vurderingsmomentene i andre ledd, så tilsier det likevel at det er en høy terskel for å avgrense en ektefelles skjevdelingskrav. I ekteskap hvor felles bolig er en ektefelles skjevdelingsmiddel, vil det være i mange tilfeller være lite verdier igjen ved skiftet. Resultatet blir at de mindre formuende ektefellene kommer ut av ett nokså langt ekteskap uten særlige verdier. De risikerer å ha lite kapital når de nå må komme seg tilbake på boligmarkedet. Samtidig ser en at boligprisene stiger betraktelig i forhold til den alminnelige prisstigningen. Hvis de ikke har gardert seg mot konsekvensene av ekteskapets opphør så har de heller ikke tatt høyde for denne konsekvensen. Når man har et sted å bo, som allerede er betalt for, så er det ikke naturlig at en sparer opp for en eventuell fremtidig skilsmisse.

Ved å begrense adgangen til å skjevdele realverdiveksten så er en fortsatt innenfor formålet med bestemmelsen. Her er det mulig at man gir ektefellen retten til å beholde inngangsverdien på boligen justert for inflasjon utenfor deling. Verdistigning som skyldes markedsendringer som overstiger boligens markedsverdi ved ekteskapets inngåelse deles deretter likt. I teorien er da ektefellen, ved ekteskapets opphør i samme økonomiske situasjon som ved ekteskapets inngåelse. Samtidig er dette kanskje en rettsanvendelse som kan være vanskelig å forsone seg med. Da verdistigningen klart kan føres tilbake til objektet, og det er klar kausalitet imellom disse to. Ektefellene som ikke får holde realverdiveksten utenfor delingen vil nok oppleve en slik deling urettferdig, da verdistigningen er en følge av deres opprinnelige investering i objektet. Hvis det ikke er gjort ytterligere investeringer i skjevdelingsobjektet underveis i ekteskapet, så er det heller ingen naturlig grunn til å si at den

andre ektefellen skulle ha et krav i en eventuell verdistigning. Den eierløse ektefellen har også nytt godt av at den andre ektefellen brakte inn i ekteskapet en bolig som har fungert som felles bolig.

Totalt sett er det selvfølgelig en negativ konsekvens for den eierløse ektefelle at de ikke nyter godt av boligens realverdivekst. Men i de tilfellene en ektefelle vil gå ut av ekteskapet med veldig lite verdier, har en selv også et ansvar for å sikre at det blir gjort investeringer som bidrar til at det er tilstrekkelig med felleseiemidler ved ekteskapets opphør. At den andre ektefellen bringer inn en felles bolig, betyr i realiteten at det frigjør en del kapital hos begge ektefellene som kan gå til nye investeringer. Totalt sett er det klart at det ikke er diskriminerende at realverdivekst også kan skjevdeles.

Videre må det vurderes hvorvidt skjevdeling av avkastning av skjevdelingsmidler er forholdsmessig.

De positive sidene ved å tillate skjevdeling av avkastning av skjevdelingsmidler er at ektefeller som har med skjevdelingsmidler som er investert i investeringsobjekter, ikke skal tape på sin investering. Har en reinvestert avkastningen i nedbetaling av gjeld på skjevdelingsobjektet, eller plassert avkastningen i ytterligere investeringer har disse skjevdelingsmidlene levd sitt eget liv utenfor ekteskapet. Hvis man har hatt et komplett skille mellom disse midlene og felleseiemidlene, ved å bruke avkastningen til å nedbetale gjeld i skjevdelingsobjektet, er det ikke grunnlag for at den andre ektefellen vil ha noen endring i sin økonomiske situasjon ved en skilsmisse. Ettersom de i løpet av ekteskapet ikke har opplevd at disse midlene har hatt noen økonomisk effekt på dem. For den formuende ektefelle vil dette også klart oppleves som den mest rettferdige tolkningen av bestemmelsen, når skjevdelingsmidlene deres er en absolutt forutsetning for avkastningen. Det er også dette som er mest i tråd med formålet til bestemmelsen.

På den andre siden så kan det foreligge en forventning fra den eierløse ektefellen underveis i ekteskapet at avkastningen på et tidspunkt også vil komme dem til gode når for eksempel når den påheftede gjelden til utleieboligen er nedbetalt. Konsekvensen av dette kan være at ektefeller ikke er tilstrekkelig forberedt på hvordan skiftet faktisk vil bli, når de tenker at denne avkastningen vil godtgjøre begge. Dette må også ses i sammenheng med ektefellers kjennskap til ekteskapslovens regler, og rettspraksis. Ettersom avkastningen er midler som

opptjenes underveis i ekteskapet, er det naturlig at mange vil tenke på dette som felleseiemidler, som skal inngå i delingen.

Videre, for at avkastningen skal være i behold, forutsetter dette som regel en bevisst handlingsplan hvor den formuende ektefelle har konsekvent opprettholdt et skille mellom skjevdelingsmidlene og felleseiemidlene. Dette for å sikre at det ikke foreligger en sammenblanding, og at avkastningen kan føres tilbake til skjevdelingsmidlene jf. el. § 59 første ledd. Et slikt handlingsmønster tilsier at ektefellen har kjennskap til skjevdelingsbestemmelsen. Hvis denne ektefellen ikke har kjennskap til skjevdelingsbestemmelsen, er det at avkastningen er i behold kun tilfeldig.

Dette innebærer at adgangen til å skjevdele avkastningen bygger på at ektefellen har handlet bevisst for å holde midlene utenfor delingen, som betyr at ektefellen også kunne ha sikret seg avkastningen ved å opprette en ektepakt, men har unngått dette. Dette taler sterkt i favør av at det ikke ville vært uforholdsmessig overfor disse ektefellene at adgangen til å skjevdele avkastningen faller bort. Et slikt handlingsmønster tilsier at ektefellen ville hatt kjennskap til hvordan den kunne ha sikret avkastningen via ektepakt. Et slikt handlingsmønster forutsetter heller ikke at den andre ektefellen har samme kjennskap til skjevdelingsbestemmelsen, og det er heller ikke sannsynlighetsovervekt for at den andre ektefellen har slik kjennskap, da det er kun 20 % av ektefeller som har riktig forståelse av skjevdelingsbestemmelsen.⁵⁵ Dersom den formuende ektefelle ikke har slik kjennskap til skjevdelingsbestemmelsen, og avkastningen er i behold som en tilfeldig følge av hvordan ektefellene har disponert økonomien deres, vil det heller ikke ved endt ekteskap oppleves som urettferdig at avkastningen ikke kan skjevdeles.

Totalt sett er det klare momenter som veier tyngre i favør at skjevdeling av avkastning av skjevdelingsmidler ikke er forholdsmessig. Dette tilsier at det er tale om ulovlig diskriminering.

⁵⁵ Fredwall (2020) s. 225

4 Avsluttende kommentarer

4.1 Er det behov for å endre skjevdelingsbestemmelsen?

Det en ser er at den generelle adgangen til å skjevdele verdier en bringer med seg inn i ekteskapet ikke er kvinnediskriminerende, og det er heller ikke diskriminerende å kunne skjevdele realverdiveksten til skjevdelingsobjektet. Selv om dette ikke er diskriminerende så ser en fortsatt at resultatet på generell basis er at kvinnene oftest kommer ut som taperne i skifteoppgjøret, som følge av de sosiale forskjellene i Norge. Er det derfor et legislativt behov for at skjevdelingsbestemmelsen endres?

Det som fremstår mest problematisk med skjevdelingsbestemmelsen, er kjennskapen til bestemmelsen, og hvor liten andel av befolkningen som faktisk vet hvordan skjevdelingsbestemmelsen kommer til anvendelse.⁵⁶ Ved en undersøkelse av hvor mange skilsmisssaker hvor det var behov for juridisk bistand, var det kun 24 % av sakene hvor partene fikk juridisk bistand.⁵⁷ Samtidig så ser en at når respondentene får en hypotetisk delingssak med både oppsparte midler og skjevdelingsmidler som de skal ta stilling til, så svarer majoriteten (kombinert 79 %) på en slik måte at resultatet blir at begge partene får like mye.⁵⁸ Selv om spørsmålet er for å undersøke det generelle kunnskapsnivået om skjevdelingsbestemmelsen, så er det også utslagsgivende for å kunne si noe om hva slags deling de uten kjennskap om bestemmelsen, mener er den mest rettferdige. Dette kan tale for at bestemmelsen ikke gir uttrykk for hvordan allmennheten mener at delingen burde gjennomføres, og at det derfor er nødvendig å endre bestemmelsen.

Å avskaffe bestemmelsen er nok ikke mulig, som nevnt tidligere er det en rekke positive konsekvenser som følge av at vi har skjevdelingsbestemmelsen. Et spørsmål derimot er om det finnes muligheter for å endre bestemmelsen slik at den er lettere for allmenheten å forstå, og at den sikrer en mer rettferdig deling. Herunder at spesielt midler som er akkumulert underveis i ekteskapet blir delt rettferdig.

⁵⁶ Fredwall (2020) s. 225

⁵⁷ Fredwall (2020) s. 228

⁵⁸ Fredwall (2020) s. 225-225

4.2 Hvordan kan en forbedre skjevdelingsbestemmelsen?

4.2.1 Tysk rett

Eeg argumenterer ved flere anledninger for at en burde se til tysk rett og Zugewinnngemeinschaft-ordningen fra BGB⁵⁹ § 1363 for en bedre skjevdelingsadgang.⁶⁰ Den tyske ordningen er spesiell i det all verditilvekst underveis i ekteskapet går inn delingen.⁶¹ Ved skiftet beregnes hva ektefellenes nettoverdier var ved inngåelsen av ekteskapet. Dette er verdier de kan holde utenfor delingen etter de er justert for inflasjon, slik som etter el. § 59. Det som gjør at modellen skiller seg fra den norske modellen er at på skiftetidspunktet så gjøres det en beregning av hva ektefellenes nettoverdi er på skiftetidspunktet. Hvis dette beløpet har steget så går det overskytende beløpet inn i delingen. Det du akkumulerer av formue underveis i ekteskapet, enten i form av realverdivekst på boliger, avkastning fra utleiebolig, eller bare oppsparte midler er en del av din verditilvekst. Tysk rett har heller ingen formuesfellesskap. Det du tjener er ditt til å råde over, og ektefellene er selv ansvarlige for egen gjeld.

Denne ordningen sikrer at ektefeller som bringer betydelige verdier inn i ekteskapet fortsatt får tatt ut disse. Det denne ektefellen akkumulerer av verdier som overstiger hva den andre ektefellen akkumulerer går til deling mellom ektefellene. En modell basert på Zugewinnngemeinschaft-ordningen ville bedret kvinners vern, da den sikrer den mindre formuende ektefelle for de nevnte fallgruvene i kapittel 2.2, og en bedre evne til å forutse deres økonomiske situasjon ved en eventuell skilsmisse. Samtidig er hensynet til rettfærdig deling ivaretatt som følge av at den formuende ektefelle fortsatt har adgang til å skjevdele inngangsverdien og halvparten av den akkumulerte totale formuen mellom de to ektefellene. Den tyske modellen har heller ingen skjønnsvurderinger av ekteskapets varighet og innsats for familien, slik som unntaket for skjevdeling etter el. § 59 andre ledd. Med dette minsker man også risikoen for rettslige konflikter.

⁵⁹ Bürgerliches Gesetzbuch 18.08.1896

⁶⁰ Eeg (2007) s. 118 og Eeg (2006) s. 356

⁶¹ Fredwall (2020) s. 325

4.2.2 Skottland, New Zealand og Canada – “Family property”

I Skottland, New Zealand og Canada har man et skille mellom det som er å anse som familieverdier og egne verdier.⁶² Det som regnes som egne verdier er i likhet med den norske skjevdelingsbestemmelsen det av verdier en bringer inn i ekteskapet, samt arv og gave en mottar underveis i ekteskapet. Mens familieverdier (også kalt matrimonial property, family property, relational property) er enten bare felles bolig i Canada, og både felles bolig og innbo i Skottland og New Zealand. Bringer en inn i ekteskapet en bolig som brukes som felles bolig så mistes skjevdelingsadgangen, og boligen går inn i delingen. Dette bidrar til å skape en stor forutberegnelighet for ektefellene, idet felles bolig som regel er det største formuesobjektet mellom de to ektefellene.

Det som blir problematisk, er i de tilfellene en ektefelle bringer inn andre formuesobjekter som ikke anvendes som felles bolig. Har Peder kun med seg et hus inn i ekteskapet som brukes som felles bolig, mens Marte har med andre verdifulle formuesobjekter, så ser en at en slik deling vil oppleves som sterkt urettferdig. Videre er det også et spørsmål om hvor lang tid en skal være gift før man kan si at ens skjevdelingskrav skal falle bort. En bolig stor nok til to personer vil være relativt dyr i de fleste norske byer. Her vil det oppleves som særdeles urettferdig at en må gi fra seg halvparten av boligens verdi ved et kortvarig ekteskap. I Norge er det 19 % av ekteskap som ender i løpet av fire år.⁶³ I slike tilfeller vil det nok være vanskelig for ektefellen som brakte en bolig inn i ekteskap å forsone seg med at skjevdelingskravet deres skal bortfalle fordi de brukte boligen som felles bolig.

Det er problematisk hvis en har en rettsregel hvor ekteskapet vil risikere betydelig økonomisk risiko for den formuende ektefelle. Ved å nekte skjevdeling av felles bolig dersom denne er en ektefelles skjevdelingsmidler, gjør dette at det blir større behov for å rettslig gardere seg for eierektefellen. En utilsiktet effekt av dette, vil kanskje være at flere velger å skrive ektepakter med fullstendig særeie.

⁶² Fredwall (2020) s. 324 og 330

⁶³ Fredwall (2020) s. 231

4.2.3 Konvensjoner

Fredwall trekker frem den tysk-franske konvensjonen GWz⁶⁴ sin artikkel 10 som et eksempel på en bestemmelse som vil bidra til å hjelpe til en bedre deling.⁶⁵ GWz bygger til dels på tysk rett, men går ikke like langt i å sikre deling av verdiskapning underveis i ekteskapet som i BGB § 1363, da realverdivekst ikke er en del av delingsgrunnlaget.⁶⁶ Det som gjør artikkel 10 anvendelig er at den krever av ektefellene ved ekteskapets inngåelse gjør en oppstilling av deres verdier og gjeld, samt at de ved mottakelse av arv, gaver og erstatning også får dette tillagt i dokumentet. Slik er det enkelt ved ekteskapets opphør å beregne hvilke verdier de har akkumulert underveis i ekteskapet, og verdiveksten på de skjevdelingsobjektene de bringer med seg. Hvis en kombinerer en slik bestemmelse med BGB § 1363, så står man overfor en regel som legger til rette for lite skjønnsmessige vurderinger, mindre konflikter, og et enkelt regnestykke ved endt ekteskap hvor det er mindre behov for juridisk assistanse.

4.3 Konklusjon

Selv om skjevdelingsbestemmelsen ikke i seg selv er diskriminerende, ser en at gjennom rettsutviklingen hvor man har økt adgangen til å skjevdele flere verdier, så har kvinnes økonomiske posisjon blitt svekket ved endt ekteskap. For at vi skal være i overenstemmelse med de forpliktelsene vi har etter KDK art. 16 punkt 1 bokstav c så ville det vært mest naturlig at ble gjort en endring av rettspraksis eller skjevdelingsbestemmelsen. Å trekke inspirasjon fra BGB § 1363 ville gjort at man bedre sikret at de verdiene som blir akkumulert underveis i ekteskapet ble delt likt, og skapt det som er etter min mening mer rettferdig deling. Hvis ektefeller fortsatt kan holde den inflasjonsjusterte inngangsverdien skjevdelt, men at realverdivekst og avkastning gikk inn i delingsgrunnlaget er en regel som resonerer mer med ønsket om å belønne fellesskapsatferd, og ikke ektefellen som ønsker å berike seg selv på siden av ekteskapet.

⁶⁴ Abkommen zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Französischen Republik über den Güterstand der Wahl-Zugewinnungsgemeinschaft (GWz). Avtale av 4. februar 2010. I kraft 1. mai 2013

⁶⁵ Fredwall (2020) s. 326

⁶⁶ Fredwall (2020) s. 327

Litteraturliste

Lover og forarbeider

Kongeriket Norges Grunnlov av 17. mai 1814 (Grunnloven)

Lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap (ekteskapsloven)

Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)

Lov 16. juni 2017 nr. 51 om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven)

Forskrift 9. desember 2020 nr. 2648 om finansforetakenes utlånspraksis (utlånsforskriften)

NOU 1987:30 Innstilling til ny ekteskapslov – del II

Ot.prp.nr.28 (1990–1991) Om lov om ekteskap

Prop.80 L (2016–2017) Lov om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Diskrimineringsnemnda (diskrimineringsombudsloven)

Prop.81 L (2016–2017) Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven)

Rettspraksis

Rt. 2001 s. 1434 A

Rt. 2002 s. 1596 A

Rt. 2008 s. 769 A

Rt. 2008 s. 958 A

Rt. 2014 s. 1248 A

Rt. 2015 s. 710 A

HR-2016-2554-P

Litteratur

Eeg, Thomas, Deling av ektefellers formuer ved separasjon og skilsmisse, 1. utg., fagbokforlaget, 2006

Eeg, Thomas, «Skjevdeling – Avkastning, verdistigning og gjeld» Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernretslige spørsmål nr. 2 2007 s- 82-118, 2007

Eeg, Thomas, «Skjevdeling: Ny dom, nye avklaringer og nye problemer – og noen gamle» Jussens Venner Volum 43 | Utgave 4 side 215-261, 2008

Fredwall, Kathrine, Familierettens korreksjonsmekanismer: regler om erverv av eiendomsrett, vederlag og deling i ekteskap og samboerskap, 1. utg., Gyldendal, 2020

Hellum, Anne Ketsch mei f you can – Sociale rettigheter og ligestilling, 1. utgave, Karnov Group Denmark s. 123-139 2017

Holmøy, Vera og Lødrup, Peter, Ekteskapsloven: (lov 4. juli 1991 nr. 47): og enkelte andre lover med kommentarer, 2. utg., Gyldendal Akademisk, 2001

Skatte-ABC 2023 hentet fra Lovdata.no

Statistikk fra Statistisk sentralbyrå

Epland, «Gjeld utjevner formuesforskjeller mellom menn og kvinner» Statistisk sentralbyrå. 12.05.2021. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/gjeld-utjevner-formuesforskjeller-mellom-menn-og-kvinner> Hentet 25.09.2023

Statistisk sentralbyrå, «Ekteskap og skilsmisser». 15.05.2023. <https://www.ssb.no/befolkning/barn-familier-og-husholdninger/statistikk/ekteskap-og-skilsmisser> Hentet 25.09.2023

Statistisk sentralbyrå, «06035: Selveierboliger, etter statistikkvariabel, region, boligtype og år» Statistisk sentralbyrå. Hentet 25.09.2023. <https://www.ssb.no/statbank/table/06035/tableViewLayout1/>

Fløtre, Ingvild. Tuv, Nina «Slik kan lønnsforskjellen mellom kvinner og menn forklares» Statistisk Sentralbyrå. 02.03.2023. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/lonn-og->

[arbeidskraftkostnader/statistikk/lonn/artikler/slik-kan-lonnsforskjellen-mellom-kvinner-og-menn-forklares](#) Hentet 28.09.2023

Statistisk sentralbyrå, «Konsumprisindeksen» <https://www.ssb.no/priser-og-prisindekser/konsumpriser/statistikk/konsumprisindeksen> Hentet 17.10.23

Internasjonale rettskilder:

Utenlandske lover

Bürgerliches Gesetzbuch 18.08.1896 [Tyskland]

Internasjonale konvensjoner

Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, New York USA, 18 December 1979 (entered into force 3. September 1981)
(Kvinnediskrimineringskonvensjonen)

Abkommen zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Französischen Republik über den Güterstand der Wahl-Zugewinnungsgemeinschaft (GWz). Avtale av 4. februar 2010. I kraft 1. mai 2013

FNs kvinnediskrimineringskomité generelle rekommandasjoner

CEDAW/C/GC/29 (2013) - General recommendation on article 16 of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (Economic consequences of marriage, family relations and their dissolution)

FNs kvinnediskrimineringskomité konkluderende observasjoner

CEDAW/C/NOR/CO/8 (2012) - Concluding observations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women Norway

CEDAW/C/NOR/CO/9 (2017) - Concluding observations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women Norway

Internasjonale avgjørelser

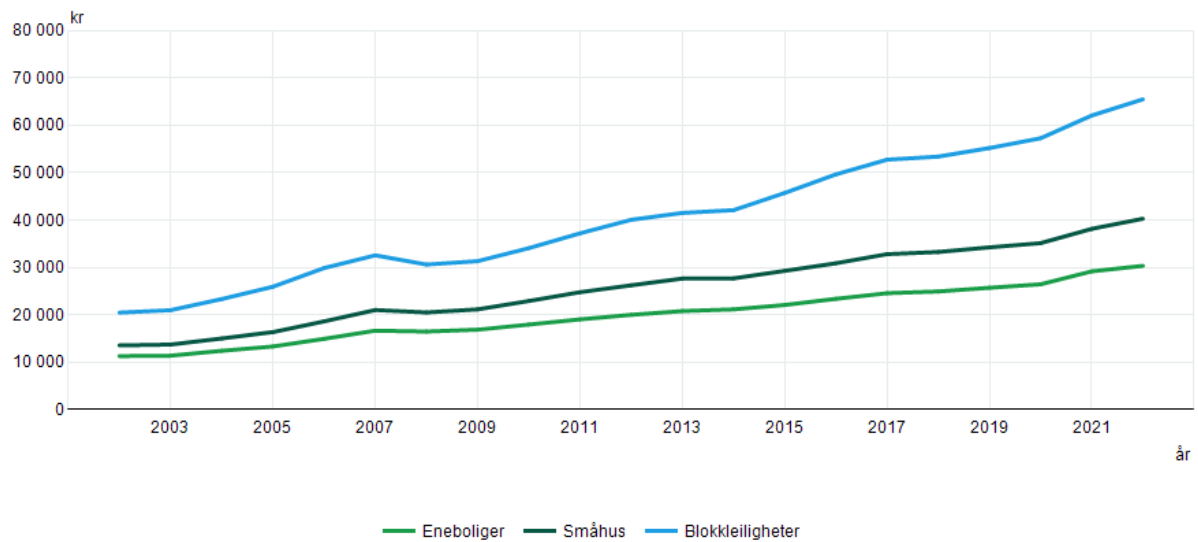
Case 170/84, Bilka, Kaufhaus GmbH v Karin Weber von Hartz, 13. May 1986

ECLI:UE:C:1986:204.

Vedlegg

Vedlegg 1

06035: Selveierboliger, etter boligtype og år. Gjennomsnittlig kvadratmeterpris (kr).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

